

MŪSŲ INTERVIU

VIDMANTAS POVILIONIS: KRAŠTAS GYVAS, ŠVIESUS. GERA TAI MATYTI
– Irena Gasperavičiūtė 3

KULTŪROS BARUOSE

PALENKĖ – TAUTŲ IR KULTŪRŲ OKTAVA – Asta Pečiulienė 7
JUBILIEJINĘ PUNSKO ŽOLINIŲ MUGĘ PRISIMINUS – Aldona Vaice-
kauskienė, Kristina Kriūnaitė 10
„TERRA JATWEZENORUM“ METRAŠČIO 16-OJO TOMO PRISTATYMAS –
Janina Macukonienė 15

ŠVIETIMAS

NAUJI VĖJAI PUNSKO MUZIKOS MOKYKLOJE – Božena Bobinienė 17

KULINARIJOS PAVELDAS

VALGOME KAIP RADVILOS, ARBA KAIP IŠSIKEPTI MEDUOLIŲ – Jurgita
Stankauskaitė 19
PRISTAVONIŲ KAIMO ŠEIMININKIŲ BŪRELIS – Rasa Žukauskienė 21

SPAUDA RAŠĖ

LIETUVOS ŽINIASKLAIDA 26

SKELBIMAI

Viršeliuose:

Gruodžio 6-ąją šv. Mikalojus aplankė Seinų lietuvių „Žiburio“
mokyklos vaikus (Iš Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos archyvo)

Punsko Kovo 11-osios licėjaus mokiniai budi partizanų žūties
vietoje Šlynakiemyje. 2024-12-07 (Irenos Gasperavičiūtės nuotr.)

REDAKCIJOS ADRESAS

16-515 Puńsk, ul. A. Mickiewicza 23
tel. (+48) 87 5161 416
www.e-ausra.pl
ausra@o2.pl

LEIDŽIA

Lenkijos lietuvių draugija
16-500 Sejny, ul. Wileńska 9
tel. / faks. (+48) 87 5162 125

VYR. REDAKTORĖ Irena Gasperavičiūtė
REDAKCIJOS SEKRETORĖ Alicija Krakauskienė
STILISTĖ, KOREKTORĖ Birutė Burdinaitė-Ołów
TECHN. REDAKTORĖ Aldona Jonušonytė
KORESPONDENTĖS: Jurgita Stankauskaitė,
Rasa Žukauskienė, Božena Bobinienė

Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2024-12-16

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos
nuožiūra. Redakcijos nuomonė nebūtinai
sutampa su autorių nuomone.

Publikacja wyraża jedynie poglądy autora/ów i nie
może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem
Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.
Leidinyje reiškama tik autoriaus (-ių) nuomonė ir ji
negali būti tapatinama su oficialia Vidaus reikalų ir
administracijos ministro pozicija.

Projektą „Lenkijos lietuvių gyvenimo atspindžiai“
iš dalies finansuoja
Medijų rėmimo fondas
(gauta parama projektui
– 10000 eurų).

MRF
MEDIJŲ RĖMIMO FONDAS

Mieli skaitytojai!

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Artėjam prie metų pabaigos. Gruodis – nors ir tamsus, bet nenuobodus mėnuo. Tiesa, jis skirtas apmąstymams ir savo vertybių pervertinimams, tuo laiku laukiama džiugiausios metų šventės – Kalėdų.

Tačiau turtingame mūsų krašto renginių kalendoriuje ir advento metu netrūksta renginių, tik jų pobūdis ir išraiška atitinka laiko nuotaiką. Štai suvalkiečiai gruodžio 6 dieną paminėjo lietuvių mokyklos pirmąjį gimtadienį. Linkime jiems, kad ši mokykla taptų esminiu lietuvių traukos centru suvalkuose bei šviestų visai šio krašto bendruomenei kaip pavyzdingas lietuviškumo židiny.

Gruodžio 7 dieną „Aušros“ leidykla surengė metraščio „Terra Jatwezenorum“ pristatymą, po jo paminėjo Jurgio Kriščiūno–Rimvydo ir Vytauto Prabulio–Žaibo žūties 75-ąsias metines. Ta proga į renginį atvyko Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro direktorius Arūnas Bubnys su delegacija. Plačiau apie tai skaitykite 15 psl.

Seinuose gruodžio 15 d. vyko Kalėdinis (Adventinis) vakaras, seiniškių bendruomenės, kuri buriasi prie Seinų „Lietuvių namų“, susitikimas, pabendraavimas prie tradiciškai padengto Kūčių stalo. Beje, prieššventinių koncertų – advento vakarų pradininkai Seinuose buvo 1994 metais čia konsulu dirbti atvykęs Vidmantas Povilionis su žmona – žinoma dainininke Veronika. Beje, minint Lietuvos Respublikos konsulato Seinuose trisdešimtmečio jubiliejų yra proga šiame „Aušros“ numeryje pateikti interviu su pirmuoju konsulu – Lietuvos Kovo 11-osios akto signataru, disidentu, Jums gerai pažįstamu Vidmantu Povilioniu.

Malonių Jums akimirų su „Aušra“.

Vidmantas Povilionis: Kraštas gyvas, šviesus. Gera tai matyti

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Minint Lietuvos Respublikos konsulato Seinuose 30-metį, kalbuosi su pirmuoju čia dirbusiu konsulu, Kovo 11-osios akto signataru Vidmantu Povilioniu apie tuometinius Seinus, darbą, problemas, mūsų kraštą ir lietuvių bendruomenę.

Irena Gasperavičiūtė: Lapkričio 7 d. Seinuose minėjome LR konsulato įkūrimo 30-metį. Jūs buvote pirmasis Lietuvos diplomatas, pradėjęs šio konsulato istoriją.

Vidmantas Povilionis: Taip. Buvau pirmasis Seinuose reziduojantis Lietuvos Respublikos konsulas. Bet konsulato istoriją pradėjo konsulas iš Varšuvos. Aš atvykau į jau paruoštą darbo vietą.

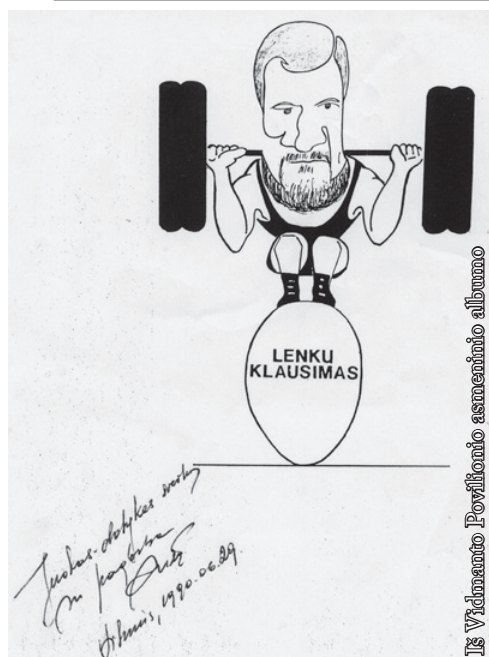
I. G.: 1994 metai Lenkijos lietuviams įsimintini: balandžio mėnesį Lenkija ir Lietuva pasirašė Draugiškų santykių ir gero kaimyninio bendradarbiavimo sutartį, o birželio 17 d. Seinuose atidaromas LR konsulatas. Ar tai susiję?

Iš Vidmanto Povilionio asmeninio albumo

V. P.: Be abejo. Dėl tos sutarties buvo daug diskusijų tarp politikų ir visuomenėje. Kas bebūtų, ją pasirašius buvo žengta po gal ir nevienodą žingsnį iš abiejų pusių. Taip atsirado LR konsulatas Seinuose. Jei dar kas prisimenate automobilių eiles abiejose sienos pusėse, tai suprantate, kad konsulinų klausimų tuo metu buvo daugybė.

Buvęs LR konsulas Seinuose V. Povilionis su žmona Veronika

Vidmantas Povilionis Adolfo Užos karikatūroje

**I. G.: Pirmuoju konsulu Seinuo-
se paskiriamas Jūs. Kokį matėte
tuomet konsulato vaidmenį Sei-
nuose, misiją?**

V. P.: Išvykstant iš Vilniaus Užsienio reikalų ministerijoje jokio pokalbio apie tikslus ar užduotis nebuvo. Kaip ir niekada vėliau. Neturėjau jokių nurodymų, su kuo ir kada konsultuotis ar tartis. Tyla telefono ragelyje – menkas patarėjas. Teko veikti savo nuožiūra. Ir taip jau iš Lietuvos „savų“ ir nesavų buvau pristatytas kaip aršus lenkų ėdikas. Nežinau, kodėl pasirinko mane. Kompetencijų URM niekas nereikalavo, nes jų neturintys aukščiau stovintieji net nežinojo, ko reikalauti. Nebent nuspėjant mano požiūrius į mūsų šalių santykius ir į aukščiau minėtą sutartį tikėtasi greito konflikto. Tais pačiais metais ambasadoriumi Lenkijoje buvo paskirtas buvęs kompartijos centro komiteto instruktorius, atvykęs į šią šalį ir čia tapęs Lenkijos radijo užsieniui darbuotoju. Tokia karjera, anot vietos lietuvių, atsitiktinė nebūna. Todėl bendruomenė pasiuntė žinią, kad šiame krašte jis nėra laukiamas. Tautiečiai visko nežinojo, bet spėjo teisingai: po dešimtmečio

tapo vieša ir jo kagėbistinė praeitis. Tačiau tuomet viskas išvirto taip, kad ambasada konsulato neinformuodavo net apie aukštų pareigūnų vizitus į mūsų kraštą. Tik buvo piktinamasi, kad žinios apie konsulato užpuolimus ar vėliavos išniekinimą patenka į žiniasklaidą. Tai netruko pastebėti ir mūsų svetingieji šeiminkai. Žurnalistai užsukdavo pasišnekėti apie padėtį ir santykius. Esu davęs nemažai interviu, bet pasirodė tik keletas. Nes nebuvo prie ko prikibti.

Prisimenu, kai buvo atleistas švietimo ministras Z. Zinkevičius, tuoj pat supuolė klausinėti, ar aš smerkiu jo požiūrį į Rytų Lietuvos slaviakalbius. Atsakiau, kad ne. – Bet jūsų ministras pasmerkė ir sakė, kad reikia užmiršti praeitį. – O jūsų ministras irgi taip sakė? – Ne. – Tai aš sutinku su jūsų ministru. – Bet Zinkevičius neteisybę rašo! – Nesuprantu, kodėl jūs taip teigiate, – atsakiau. – Aš jo darbus skaičiau ir nerandu prie ko prisikabinti. O jūs jo darbus skaitėte? – Ne. – Tai nėra apie ką diskutuoti.

Man konsulato Suvalkų krašte misija buvo savaime suprantama. Tai mūsų tautiečiai, likę už LR sienos, Lietuvos ir lietuvių kultūros paveldas ir lietuviybės likimas

šiame krašte. Kita dalis: einamieji kasdieniai pasienio klausimai, sienoms atsidarius ir vis didėjant keliaujančiųjų srautui.

**I. G.: Kokią visuomenę rado-
te čia atvykęs? Kaip į Lietuvos
diplomatinę atstovybę žiūrėjo
lenkai?**

V. P.: Dar Sąjūdžio laikais mūsų delegacija vyko Varšuvon pokalbiams su rinkimus laimėjusiu „Solidarumu“. Traukinyje man buvo pasiūlyta pabūti tuo „blogu lietuviu“. Aš pasakiau, kad sutikčiau tik tuo atveju, jei kitą kartą su siūlytojais apsikeistume vaidmenimis. Taip man buvo priskirtas politinio žaidimo vaidmuo. Ir tuokart, kol visi po derybų vaišinosi, aš su keletu žiaurių rūkorių per naktį derinau dokumentus ir lietuviškais argumentais bandžiau atsikovoti iš lenkų bent dalį Karaliaučiaus krašto.

Lenkija tuo metu jautėsi Europos forpostu, o mes jiems buvome „Rytai“. Kartais tekdavo pasitikslinti, kas ten labiau į rytus: Seinai ar Telšiai. Kas labiau rytietiško mentaliteto: kaunietis ar Smurgainių vroclovietis? Laikysena buvo globėjiška. Varšuvoje, netikint mano pasakytu telefono numeriu, teko

Apie 1995 metus Seinuose ant sienos

Konsulas V. Povilionis su suvalkiečiais

paaiškinti, kad tokius telefonus, sukant rankenėlę jungiančius su telefoniste, aš mačiau tik filmuose ir šituose „Vakaruose“.

Iš pirmo žvilgsnio Seinų miestelis pasirodė tylus, ramus. Visa viešoji informacija buvo lenkų kalba. O europėjimo kelyje Lenkija jau buvo akivaizdžiai pažengusi žingsniu į priekį: aikštės kampe ties bažnyčia puikavosi užrašas „Hanburgery“.

Ir tik gerai įsiziūrėjus buvo galima suprasti, kad čia šalia viena kitos gyvena bent kelios visuomenės. Buvau kartą pakviestas ir dalyvavau patriotiniame lenkų visuomenės renginyje, bet kasdienybėje be einamųjų pasienio klausimų bendravau su lietuvių visuomene. Tiesa, išoriškai lietuvių bendruomenė atrodė lyg ir nepastebima. Gatvėje sutikti tautiečiai kalbėjo taip tyliai, kad tekdavo perklausti. Bet greitai ir patys pastebėjome, jog praeiviai, nugirdę mus kalbant lietuviškai, bando žvilgsniais nutildyti. Jutom, kad mūsų nesupratingumas juos erzina.

Netikėtas Lietuvos įstaigos atsiradimas buvo nemažas sukrėtimas per tris ketvirčius amžiaus

nusistovėjusiai provincinei sąmonei. Miestelio visuomenės lygmeniu būta visokiausių kuriozų. Rašinėti antilietuviški užrašai, laužytos ir plėšytos Lietuvos vėliavos prie konsulato, dažais apmėtomi konsulato užrašas ir herbas. Pasipiktinę piliečiai (net pareigūnai) užeidavo į konsulatą, reikalaudami nutrinti įstaigos pavadinimo lietuvišką galūnę. Paaiškinus, kad tas pilietis dabar stovi Lietuvos teritorijoje ir jo pageidavimai turėtų būti išsakomi mandagiai, kai kam savitvarda neišlaikydavo.

Kažkada kelių lenkų karininkų noras išlaikyti savo dvarelius Lenkijos pusėje pagimdė abiem pusėms skausmingą sieną. Lenkija, pusšimtį metų matydama Lietuvą rusų kieme už spygliuotos vielos tvoros, tuos geliančius prisiminimus ir savo nerimą jau buvo nurašiusi praeiviai. Ir staiga per sieną su savo verslais į Vakarus paplūdę lietuviai, nevaržoma lietuvių kalba miestelio gatvėse, konsulato atsiradimas buvo sukrėtimas lenkų sąmonei.

Kartą važiuojant per sieną namo priėjęs lenkų pareigūnas man sako: „Aš atkeltas iš Pietų Lenkijos. Dirbu čia nuo gana seniai, bet iki

šiول nesuprantu vietinių. Jie dabar iš jūsų gyvena. Kodėl jie jūsų taip nekenčia? Juk beveik kiekvienoje jų šeimoje yra lietuvių.“ Teko trumpai paaiškinti, kad mūsų tai nestebina. Tą patį matome ir Rytų Lietuvoje: kai dėl prestižo, naudos ar savo tamsumo išsižadėję tėvų kalbos, tautinio paveldo ir tapatybės niršta matydami, kad savasties nepardavę pranoksta juos visose srityse, palikdami prisitaikėlius tamsiojoje ir prastojoje visuomenės pusėje.

I. G.: Kokią pamatėte lietuvių bendruomenę?

V. P.: Neakivaizdžiai gal nuo septintojo dešimtmečio pabaigos „Aušros“ pasiskaitinėjimų, o nuo 1988-ųjų rudens ir akivaizdžiai jūsų visuomenę bei kai kuriuos jos atstovus jau pažinojau. Lietuvių būklę už Lietuvos Respublikos ribų (išskyrus jūsų kraštą) žinojau dar nuo žygeivavimo laikų, o Sąjūdyje ir Aukščiausiojoje Taryboje kaip sykis buvau arti tautinių bendrijų reikalų ir tautiečių už sienų klausimų.

Pirmą kartą atvykęs jūsų kraštan nustečiau, nes jūsų kaimų vardai ir žmonių pavardės pasirodė labai pažįstami. Pradžioje nesumečiau, kodėl. Tik vėliau, vartydamas savo užrašus, supratau, kad skaitydamas archyvuose savosios pusės karališkųjų kaimų inventorių perskaičiau greta įrištus ir jūsiškius. Tada man tapo aiškus ir jūsų krašto žmonių būdas. Pamačiau, kad lietuviybę išlaikė ne dvarai, ne kumetynai ir ne miestas, o laisvieji ūkininkai ir karaliaus stalo dvarų valstiečiai. Iš jų atgimė prieškarinio Lietuva.

Pamačiau, kokie galėjo būti Lietuvos ūkininkai, jei mūsų pusėje nebūtų buvę okupacijos, tokių tremčių ir ilgo rusmečio. Jūsų žmonės sugebėjo išlikti laisvesni, nepaisant nei brutalios, nei užslėptos priespaudos.

Iš Vidmanto Povilionio asmeninio albumo

Adventinis vakaras. Iš kairės Veronika Povilionienė ir Vidmantas Povilionis

I. G.: Pamenu, dar apie 1994 metus ant sienų matėsi užrašai: „Geras lietuvis – miręs lietuvis“, „Sutiksiu lietuvi – tai jį suspardysiu“ ir kt. Kaip reaguodavo vietinė valdžia kalbantis su ja šiuo klausimu? Kaip reagavo Vilnius ir Varšuva į tokią situaciją? Be to, prie konsulato buvo išniekinti Lietuvos valstybės simboliai...

V. P.: Valdiškasis Vilnius ignoravo ir tebeignoruoja lenkų nacionalizmo pasireiškimus Lietuvoje. Naiviai tiesiog nežino, ką reikia daryti, nes nesupranta reiškinių priežasties, o piktybiškieji apsimeta, kad nieko nėra, ir trina rankas. Tokia pati laikysena buvo mūsų konsulato atžvilgiu. Mums nurodė tik vieną agentūrą, kuriai privalėjome siųsti informaciją, ir iš jos niekas toliau neišeidavo. Teko improvizuoti, kol pagaliau viešumas tą barbarizmą sustabdė. Bet ne visiems patiko, kad triukšmas baigėsi.

Šiaip man patinka lenkai. Jie švelnūs ir malonūs. Niekad atvirai ar brutaliai nekanda. Bet būna, kad apsigauja. Kartą Balstogėje universiteto profesorius, neatskyręs manęs nuo lenkuojančių Baltarusijos delegacijos atstovų, atvirai

pasakė, ką galvoja apie lietuvius. Esu jam už tai dėkingas.

Suvalkų valdžia už mūsų nugaros bendravo su slaviakalbiais iš Lietuvos. Konsulatas negaudavo jokių žinių apie tokius ryšius. Nebent kai kartą grįžtančią Suvalkų vaivados svečių delegaciją Aradnykų užėigoje vietos lenkai primušė. Tada mūsų Seimo narys skambino ir piktinosi, kad ši informacija pateko į spaudą.

Kaltę dėl visų tų ekscesų buvo bandoma priskirti konsulatui ir konsului. Prezidento A. M. Brazausko vizito metu atbėga mūsų darbuotojas ir sako: „Greit bėkit žemyn pažiūrėti, kas darosi!“ Nubėgu. Vienas iš prezidento palydos šokinėja nuo laiptų žemyn, bandydamas pasiekti vėliavą. Ir vis jam nesiseka. Pasirodo, buvo paleisti gandai, jog konsulas tyčia pakabinęs vėliavą taip žemai, kad brauktų per veidą ir piktintų praeivius.

I. G.: Kaip sekėsi bendradarbiauti su vietos valdžia? Ar tikrai tuo metu Seinų burmistru galėjo tapti tik žmogus, nusiteikęs priešišškai lietuvių atžvilgiu?

V. P.: Broliškų ir širdingų ar net dalykiškų santykių nebuvo. Artimo

bendravimo (užstalės prasme) su vietos valdžia taip pat nebuvo, bet pakviesti atstovai lankydavosi renginiuose, ir galima sakyti, kad laikui bėgant buvusi išankstinė įtampa silpnėjo. O iš kitos pusės žiūrint – ne apačioms (t. y. mums Seinuose) buvo patikėta imtis sprendimų. Nebent Lietuvos Seimo nariai galėjo patikėti, kad reikalai nejuda todėl, kad to nenori Berznyko klebonas ar Seinų valdžia. Pokalbiuose, pavyzdžiui, Baranausko paminklo ar Lietuvių kultūros rūmų klausimais iki apsižodžiavimo neprieidavome, nes buvo aišku, kad laikomasi nurodytos pozicijos.

I. G.: Baigus tarnybą Seinuose dar ne kartą teko Jums būti mūsų krašte. Ar padėtis pasikeitusi?

V. P.: Dabar jau sunku vertinti. Labai seniai lankiausi jūsų pusėje. Keliautojai sako, kad Lenkija išoriškai smarkiai keičiasi. Paskutinį kartą gal daugiau kaip prieš dešimtmetį pavažinėjome su giminės jaunimu paseiniais ir pasieniais, dairydamiės vietų, kur žmonos ir martelės protėvių gyventa. Neseniai su žmona pakviesti lankėmės minėjime, bet prasukti pro jūsų kraštą ar artimiau pabendrauti su senais pažįstamais neteko. Per tuos 30 metų kadaise į tėvų kojas įsikibę mažiukai išaugo ir jau jų vaikai šoka bei dainuoja. Tai džiugina. Nežinau, ar tai gerai, ar blogai, bet jaunimo tarmė minkštėja. Žodžiu, kraštas gyvas, šviesus, ir tai labai gera matyti.

I. G.: Jums ir Jūsų žmonai Veronikai būnant Seinuose gimė kai kurios naujos tradicijos. Kultūrinis gyvenimas Seinų krašte buvo beveik miręs. Jūs pradėjote rengti Adventinį vakarą (beje, jis gyvas iki šiol). Tačiau tuomet lietuviai neturėjo savo kultūros namų, mokyklos. Kaip raskavote vietą

renginiams, kas buvo sunkiausia organizuojant susitikimus su vietos lietuviais?

V. P.: Sunkumų neprisimenu. Tiesiog sutardavome ir padarydavome. Iš tikro vietos nebuvo. Bet nusistovėjo neblogi santykiai su „Pogranicze“, gal dėl to, kad jų požiūris į pasaulį buvo platesnis, ir vietos atsirasdavo. O jūsų žmonės įpratę: pasakė, padarė. Džiaugiamės, kad ne vienam iš mūsų pusės menininkų ar ansambliečių parodėme jūsų kraštą ir žmones. Visiems tai paliko neišdildomus įspūdžius. Stengėmės ne tik jums parodyti atsivėrusią Lietuvą, bet jai pristatyti ir jus. Deja, nepajėgiu užmiršti po daugelio metų LRT žurnalistės ištarto klausimo jūsų muzikantams: „Tai dabar kuo jūs jaučiatės daugiau: lenkais ar lietuviais?“ Pamatęs ją, išjungiu televizorių.

I. G.: Kas labiausiai įsirežė į Jūsų atmintį iš Seinų laikotarpio?

V. P.: Jūsų krašto gamtos grožis ir žmonių būdas. Buvo tikrai malonu bendrauti.

Atmintyje liko ne kasdienė rutina, o visokiausi pusiau anekdotiniai įvykiai. Todėl jais čia ir pasidalinau.

Ir dar keletas tokių atminty užsiliusių nuotrupėlių, pasakytų išvykstant iš Seinų. Tautiečiai susirūpinę klausinėjo: „Gerbiamas konsuli, kodėl jus pažemino iki ambasadoriaus?“ Vaivada atsisveikinant pasakė: „Kai atvykote, manėme – lenkų vaikus valgysite. Pasirodė „całkiem przystojny pan“. Po to priėjo vaivadijos policijos vadas sakymas: „Na, tai prirašėte skundų ant mūsų!“ „Neparašiau nė vieno, – atsakiau. – Tik persiūsdavau jūsų paaiškinimus aukščiau, klausdamas, ar taip gali būti.“ Ir tokiu būdu reikalai po truputėlį tvarkėsi.

Palenkė – tautų ir kultūrų oktava

ASTA PEČIULIENĖ

Istorijoje taip susiklostė, jog Palenkės vaivadijoje gyvena pats didžiausias tautinių ir etninių mažumų skaičius. Tautinės mažumos – tai tokios tautos, kurios pasaulyje turi savo valstybes. Joms priskiriame: baltarusius, lietuvius, rusus, ukrainiečius ir žydus. Visų šių tautų atstovus Palenkės vaivadijoje rasime. Etninės mažumos – tai tokios tautos, kurios niekuomet neturėjo ir neturi savo valstybių. Joms priskiriame totorius ir romus, iki šių dienų gyvenančius Palenkėje. Žodžiu, gyvename pačioje margiausioje Lenkijos vaivadijoje, kurioje, be jau minėtų tautų, gyvena pati gausiausia lenkų tauta, ir visi kartu mes kuriame tautų ir kultūrų oktavą.

1994 m. Punsco mokyklos sporto salėje tris dienas vyko didžiulis renginys – pirmieji tautinių ir etninių mažumų susitikimai. Tris dienas salė buvo pilnut pilnutėlė, mat į Punkską pirmą kartą atvažiavo tiek daug

kitų tautų atstovų, gyvenančių šiaurės rytų Lenkijos dalyje. Žmonėms buvo smalsu pamatyti, kokios kitos tautos gyvena šalimais, susipažinti su jų rūpesčiais, džiaugsmiais, pasigrožėti kitokia kultūra. Per 30 metų šio renginio ir forma, ir trukmė kito. Pradžioje jis buvo trijų dienų, paskui dviejų, galiausiai – tik vienos. Anksčiau minint apvalius renginio jubiliejus būdavo dar organizuojamos ir konferencijos. Atvažiavę tautinių ir etninių mažumų atstovai turėdavo progos pasikalbėti, išsakyti savo pozicijas, problemas, su kuriomis susiduria gyvendami Lenkijos valstybėje. Dabar renginys organizuojamas kas dveji metai ir trunka vieną dieną.

Sulaukėme tokių laikų, kad labai sunku kuo nors prisivilioti vaikus, jaunimą ir vyresnius į renginius kultūros namuose. Jaunimas daug mieliau sėdi su išmaniaisiais telefonais, žaisdami įvairius žaidimus,

Suvalkų „Sūduva“

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

Punsko LKN mišrus choras „Dzūkija“

vyresnieji kartais irgi patogiai sėdi prie televizoriaus ekrano, o jei dar kokia darganota diena – žiūrėk, visai retas kuris išeina pakvėpuoti tyru oru. Daugiausiai žiūrovų dėmesio sulaukiame tada, kai scenoje pasirodo mūsų pačių vaikai. Sunku bet kam konkuruoti su išmaniaisiais telefonais, kompiuteriais ar televizoriaus ekranu. Sakoma, kad sunkūs laikai gimdo stiprius žmones, stiprūs žmonės kuria gerus laikus, geri laikai gimdo silpnus žmones, o silpni žmonės kuria sunkius laikus – taip ir sukasi gyvenimo ratas.

Vis dėlto mes toliau nuosekliai vykdome savo pareigą, ugdome bendruomenės estetinius jausmus, teikiame įvairią kultūrinę pasiūlą, o tik nuo paties žmogaus priklauso, ar jis ją pasinaudos, ar ne.

Lapkričio 24 d. kultūros namuose vyko XXVII tautinių mažumų susitikimai. Juose turėjo dalyvauti penkios tautinės ir etninės mažumos: baltarusiai, lietuviai, rusai sentikiai, totoriai ir ukrainiečiai. Sekmadienio rytą pasiekė mus žinia, kad baltarusių jaunimo folkrocko ansamblis „Dawid Szymczuk BAND“ atvykti į Punkską negali dėl susiklosčiusių skaudžių aplinkybių (šeimos nario mirtis). Kiti ansambliai suvažiavo visi, kaip buvo suplanuota. Taigi scenoje matėme pirmą kartą viešintį totorių šokių ir

vokalo ansamblį „Buńczuk“ iš Balso-
togės, kuriam vadovauja Róza Chaz-
bijewicz. Lig šiolei nuo 2000 m. pas
mus vis lankydavosi vaikų ir jaunimo
totorių ansamblis tokiu pat pavadi-
nimu, tačiau jam vadovavo Halina
Szahidewicz, vėliau Anna Muchar-
ska. Totoriai scenoje buvo ypatingai
ryškūs. Jie šoko, dainavo, žiūrovo akį
patraukė rūbų įvairove ir spalvingu-
mu. Kalbėdamasi su vadovais išgir-
dau, kad aktyvių totorių Balso-
togėje yra apie 500, o paskutinis visuotinis
surašymas rodo, kad Lenkijoje šios
mažumos atstovų yra per 5 tūkst.

Bene kiekvienais metais mūsų sce-
noje pasirodo ir vienintelis Lenkijoje
veikiantis rusų sentikių folkloro
ansamblis „Riabina“ iš vietovės Bur

(Bór) šalia Augustavo. Tai
kelios aktyvios moterėlės,
puoselėjančios rusų dai-
nas. Jų vadovė yra Zeno-
na Ancipov. „Riabinos“
balsai – ypatingi muzikos
instrumentai, kuriais ir
užburia klausytojo ausis.
Slavų dainavimas skiriasi
nuo švelnesnio baltų dai-
navimo. Jie labiau ekspre-
syvūs, veržlesni ir aktyvūs.
Klausydamas folklorinių
slavų dainų kartais junti,
kad jie labiau rėkia, negu
dainuoja... bet čia ir sly-
pi tautos išskirtinumas ir

grožis. Moterys dalyvavo ir pirmuo-
se mūsų Susitikimuose. Į Punkską jos
visuomet mielai sugrįžta, tik girdžiu
– jau apgailestauja, kad savo kultūros
perduoti nelabai turi kam, nes jų vai-
kai retas kuris nori puoselėti protė-
vių tradicijas, dainuoti tokias dainas
ir juolab kalbėti namuose rusų kalba.
Vis su pavydu žiūri į lietuvius, kurie
turi tiek daug kolektyvų, o juose jau-
nų žmonių.

Visai nauju veidu šiuose Susitiki-
muose nušvito ukrainiečiai. Ansam-
blis „Wyszywanka“ susikūręs vos
prieš 4-erius metus prie Ukrainiečių
sąjungos, veikiančios Suvalkuose.
Ukrainiečių dabar galima sutik-
ti visoje Lenkijoje. Jie neatvažiavo
ieškoti čia geresnio gyvenimo, jie

Seinų „Lietuvių namų“ vyrų vokalinis ansamblis

Totorių šokių ir vokalo ansamblis „Buńczuk“

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

Lenkijoje veikiantis rusų sentikių folkloro ansamblis „Riabina“

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

Ukrainiečių ansamblis „Wyszywanka“

Virginijos Karčiauskienės nuotr.

atvažiavo bėgdami nuo karo negandų, ieškodami prieglobsčio ir ramaus dangaus. Vieni nuo karo veiksmų pabėgo dar 2014 m., kiti po 2022 m. Ir visi jie nori toliau puoselėti bei išlaikyti savo tautinę kultūrą. Suvalkų ukrainiečių vokaliniam ir šokių ansambliui „Wyszywanka“ vadovauja choreografė Iryna Popova. Jis padainavo mūsų klausytojams dainų, atliko keletą šokių. Tai nėra tipiškas folkloro ar liaudies ansamblis, jis labiau šiuolaikiškas, atitinkantis nūdienos jaunimo poreikius. Kolektyvas dar ganėtinai jaunas, tačiau koncertavęs įvairiose Europos šalyse ir sėkmingai supažindinantis publiką su ukrainiečių kultūra.

Lietuviams atstovavo didžiausias meno ansamblių būrys. Pirmiausiai scenoje su didžiule trispalve vėliava šokį atliko Suvalkų „Sūduva“ – vad. Alicija Kraužlytė, girdėjome taip pat Seinų „Lietuvių namų“ vyrų vokalinį ansamblį, vadovaujamą Juozo Pilecko, matėme choreografinio sambūrio „Jotva“ moterų ir merginų atliekamą šokį – vad. Kornelija Mauliūtė, šokančią „Vyčių“ jaunimo grupę – vad. Asta Pečiulienė.

Renginyje dalyvavo dar vienas Punsco LKN ansamblis – mišrus choras „Dzūkija“, kuriam vadovauja Vidas Simanauskas. Šiai progai „Dzūkija“ visai bendruomenei paruošė ypatingą staigmeną. Koncerte jie pirmą kartą atliko mūsų kraštiečių kūrinį – dainą „Namų giesmė“, kuriai eiles choro 65-mečio proga sukūrė poetas Algis Uzdila, muziką – kompozitorius, garsus chorvedys Darius Zimnickas. Giesmė nuskambėjo itin darniai ir subtiliai. Turbūt ne tik man, bet ir daug kam iš besiklausančiųjų gimė mintis, kad šis kūrinys puikiai tinka tapti „Dzūkijos“ choro himnu.

Renginio pabaigoje dar kartą visus dalyvaujančių ansamblių atstovus ir jų vadovus pakvietėme į sceną, padėkojome jiems už puoselėjamą kultūrą, išlaikomas tradicijas, įteikėme

Punsko LKN „Vyčių“ jaunimo grupė

padėkas, dovanas, kvepiančias Kalėdomis, ir dar visus pakvietėme bendroms vaišėms.

Atvykę kolektyvai visuomet stebisi, kad Punske taip vaišingai yra priimami ir taip skaniai maitinami. O mes visada stengiamės, kad visi, bent kartą pabuvę Punske, norėtų čia sugrįžti dar ir dar. Aišku, kad nei mūsų vaišės, nei dovanos nebūtų tokios dosnios, nei visas priėmimas toks sklandus, jeigu ne būrys veiklių kultūros namų darbuotojų (pradedant puikiomis šeimininkėmis Valentina Berneckiene, Birute Vydriene, Silvija Milewska, baigiant garsininku Robertu Sloviku, ūkvedžiu Vytautu Staskevičiumi) bei geranoriai pagalbininkai – koncerto vedėjai. Šį renginį vedė Daiva Grigutytė ir Raimundas Venslauskas. O žmonių darbas – tik pusė sėkmės būtų, jei neturėtume rėmėjų. XXVII tautinių

mažumų susitikimus rėmė Lenkijos vidaus reikalų ir administracijos ministerija bei Palenkės vaivadijos maršalkos įstaiga. Už tai esame labai dėkingi, nes iš jų gautos lėšos mums suteikia sparnus, ant kurių paskraidinti ir padaryti laimingesnius galime daug žmonių. Ačiū visiems už bendrą darbą, už bendro tikslo siekimą – ugdyti tautą, plėsti jos akiratį, įrodyti, kad mūsų mažoji tėvynė yra miela, žavi ir nepakeičiama.

Punsko LKN choreografinis sambūris „Jotva“

Punsko Žolinių mugė – tai viena seniausių tokio pobūdžio mugių Suvalkų krašte. Norint papasakoti apie jos pradžią, reikėtų grįžti prie to, kas vyko prieš 40 metų. Tad šiek tiek istorijos.

1983 m. prie Lietuvos visuomeninės kultūros draugijos (LVKD) įsikūrusi Meno komisija pasiūlė per Žolines suorganizuoti tautodailės mugę, kurioje būtų amatų demonstravimas, paroda ir aukcionas. Pagrindiniai mugės organizatoriai buvo Meno komisijos vadovai Zenonas Knyza ir Anastazija Aleksaitė. Jie sumanė, kad reikėtų pastatyti medinius namelius, kuriuose galėtų įsikurti meistrai. Tam reikėjo ne tik organizuotumo, bet ir lėšų. Į pagalbą atėjo tuometinis Punsko viršaitis, LVKD pirminkas Romas Vitkauskas. Jis surado lėšų, o skulptorius, medžio drožėjas, tapytojas, kalvis Zenonas Knyza su pagalbininkais padarė dailius medinius namelius. Tai buvo tikra senovės amatų diena, kokios būdavo rengiamos ir tarpukario Lietuvoje.

Prisimenant pirmąją mugę, reikia prisiminti ir pirmuosius dalyvius. Be jokių abejonių, joje dalyvavo audėja Veronika Valenskienė iš Punsko. Savo namelyje ji buvo įsitaisiusi audimo stakles ir susirinkusiems aiškino raštų ir kitas audimo paslaptis. Kita dalyvė, susijusi su audimu, buvo juostų audėja, tuometinė Navinkų pagrindinės mokyklos mokytoja Nastutė Aleksaitė-Sidarienė. Šios dvi audėjos – tai ištikimiausios mugės dalyvės. Jos dalyvavo su nedidelėmis pertraukomis, dažnai demonstruodamos amatą.

Mugėje dalyvavo ir pats organizatorius Zenonas Knyza. Jis atvyko su molbertu ir savo paveikslais. Kartu su juo tapybą demonstravo jauna menininkė, ką tik mokslus baigusi Aldutė Balulytė-Raguckienė iš Klevų. Pirmojoje mugėje buvo ir medžio drožėjų. Tai Jonas Makauskas iš Kreivėnų ir Saulius Jurkiūnas iš Punsko. Reikia prisiminti taip pat margučių

Jubiliejinę Punsco Žolinių mugę prisiminus

ALDONA VAICEKAUSKIENĖ, KRISTINA KRIŪNAITĖ

karalienę Izabelę Krakauskaitę-Filevičienę iš Raistinių. Ji daugelį metų dalyvavo ne tik mugėje, bet ir Velykiniame konkurse, kurį nuo 1998 m. ėmė organizuoti Lenkijos lietuvių etninės kultūros draugija. Šiandien jos margučių kolekcija džiugina visus Punsco muziejaus „Senoji klebonija“ lankytojus. Reikėtų prisiminti ir dar vieną audėją – Genutę Jankauskaitę-Aleksienę, kilusią iš Seivų, kalvį Vytautą Malinauską iš Šlynakiemio, tapytojus Nataliją Janušauskienę iš Punsco ir Stasį Vitkauską iš Suvalkų.

Pirmosios mugės vyko ant Punios ežero kranto. Scenoje prie ežero buvo rodoma meno programa. Daug dėmesio sulaukė aukcionas, kuriam vadovavo Juozas Bukauskas iš Pelelių. Kiekvienas mugės dalyvis pateikė po

vieną savo darbą. Reikia pažymėti, kad visi pateikti darbai susilaukė pirkėjų.

Pirmosiomis mugėmis labai domėtasi. Noriai jose dalyvavo meistrai, netrūko susidomėjusių žiūrovų. Laiškai bėgant mediniai nameliai sudilo, o žmonės pradėjo labiau domėtis lietuviškais suvenyrais ir tautodailės darbais, atvežtais iš Lietuvos. Kai atsivėrė geležinė uždanga ir buvo galima laisviau keliauti iš Lietuvos į Lenkiją ir iš Lenkijos į Lietuvą, tautodailė tapo labiau prieinama eiliniams žmonėms. Punsco kultūros namų direktorė, įėjusi į LVKD Centro valdybos sudėtį, mugę pradėjo organizuoti Lietuvių kultūros namų vardu. Atsisakyta aukciono ir rengta labiau paroda. Lietuvai atgavus nepriklausomybę, pradėjo atsirasti

pavienių meistrų iš Lietuvos. Nuo 1991 m. tokia lankytoja tapo Kristina Kriūnaitė iš Kauno. Iš pradžių ji dalyvaudavo pati, o vėliau kartu su dailininke Onute Kujeliene, Kauno skiaučių klubo įkūrėja. Jos ne tik dalyvavo Žolinių šventėje, bet ir surengė ne vieną skiautinių parodą Punske.

1999 m. mugę jau buvo žymiai sumažėjusi. Ruošiantis jubiliejiniam 2000-iesiems ir naujai išventinto kunigo, etnologo Arvydo Žygo primicijoms, į mugės organizavimą įsitraukė Lenkijos lietuvių etninės kultūros draugija. Didžiausias iššūkis teko man – jos pirmininkei. Iš Suvalkų žemės ūkio ir turizmo rūmų pasiskolinau dailias žalios spalvos pavėses, kurias dar papuošėme liaudiškais motyvais. Sukviečiau mūsų krašto žmones, kurie turėjo sukauptą savo darbų ir galėjo bent dalį jų parduoti. Pavyko įkalbinti dalyvauti mugėje audėjas Veroniką Valenskiene iš Punsco ir Emiliją Valukonienę iš Jonaraisčio, siuvinėtoją Vilę Žukauskienę iš Punsco, audėją ir siuvinėtoją Kastulę Žukauskienę iš Seinų, margučių margintoją Izabelę Filevičienę, karpytoją ir mezgėją Anelę Pakuckienę iš Punsco. Dalyvavo taip pat Navinykų mokiniai su mokytoja Nastute Sidariene ir mano – Punsco gimnazijos ir licėjaus – moksleiviai. Noriai prisijungė ir „Viltelės“ klubo narys Valdas Makauskas. Atvyko į renginį su paroda ir stendu Kauno skiaučių klubo atstovė Kristina Kriūnaitė, medžio drožėjas Vytautas Sabataitis, audėja Živilė Gedgaudienė su mama Danute. Mano prašymu,

Iš Aldonos Vaicekauskienės asmeninio albumo

Kun. Arvydas Žygas laimina mugės dalyvius. 2000 m.

Mugės atidarymo akimirka

po savo primicijų atėjo pas mugės dalyvius kunigas Arvydas Žygas ir visiems suteikė palaiminimą. Jiems tai buvo ypatingas išgyvenimas.

Statant palapines jau pradėjau galvoti, jog reikėtų grįžti prie pirmųjų mugės namelių, kad būtų ne tik patogų, bet ir gražu. Lenkijos lietuvų draugijos lėšomis pradėta įgyvendinti mintis paruošti vietoj palapinių medinius namelius. 2003 m. jau buvo pastatyti šeši tokie nameliai. Juose įsikūrė mūsų krašto meistrai ir tautodailininkai iš Lietuvos. Mugė augo dalyvių skaičiaus ir kokybės atžvilgiu.

Apie Žolinių mugę mąstydavau visus metus. Labai daug padėjo savo mintimis ir turimais ryšiais seniausia Punsko Žolinių mugių dalyvė Kristina Kriūnaitė iš Kauno. Domėjausi ir pati tuo, kaip tokį renginį organizuoja kiti. Kiekvienais metais stengiausi būti Vengoževe, Suvalkuose, Seinuose. Aplankiau Vilnių, Kauną. Net vasarodama su šeima Palangoje ieškojau naujų meistrų su skirtingais darbais, kurie galėtų praturtinti ir Punsko mugę. Pabuvę Utenoje ir susipažinę su tautodailininkų klubo „Svirnas“ vadove sulaukėme viso būrio tautodailininkų iš Utenos.

Ypač daug svečių ir dalyvių susilaukė 2003 m. Žolinių mugė. Pirmą kartą aikštėje prie bažnyčios buvo pastatyti vartai, papuošti žolynais, o abiejose aikštės pusėse sustatyti nameliai, kuriuose įsikūrė liaudies meistrai, bitininkai, duonos ir pyragų kepėjos, verslovės. Iš viso susirinko apie 50 dalyvių. Mūsų kraštui mugėje atstovavo tautodailininkai Z. Knyza, I. Filevičienė, V. Makauskas, N. Sidarienė,

šeimininkės B. Zimnickienė ir J. Šuščevičienė, verslovės „Šilainė“, „Valdi“, „J. B. Mroczkowsky“. Savo standus turėjo „Aušra“, Vaitakiemio kaimas. Sėkmingai pasirodė Punsko bitininkai.

Stengiausi, kad kiekvienais metais mugė būtų turtingesnė. Iš įdomesnių atstovų reikia paminėti: Z. Neuman iš Suvalkų (stiklas), H. Siedlecką nuo Balstogės (užuolaidų ir staltiesių siuvinėjimas ant tinklo, primenantis senovinę techniką), Lietuvos ūkininkų draugijos ir Žemės ūkio rūmų Amatų skyrių „Verpstė“ iš Kauno – vad. Kristina Kriūnaitė (tekstilė, keramika, medžio drožyba), Kuršėnų amatų centrą – vad. Birutė Poškienė (keramika, pintinės, gintaras, juostos ir jų audimo demonstravimas), „Kraitė“ iš Kazlų Rūdos – vad. Danutė Naujokaitienė (siuvinėjimas, mezginiai, juostos), Vilkijos amatų centrą, vadovaujamą Natalijos Klimienės, keramikę R. Kontrimienę iš Panevėžio, senovinio pynimo iš plonų medžio skiedrelių atstovus – pynėjus A. ir S. Vansius nuo Panevėžio, verbų rišėją K. Lopatienę iš Kelmės, N. Dragienienę iš Alytaus. Su nuostabiais darbais iš šiaudų keletą metų dalyvavo Elena Burblienė iš Lydos (Baltarusija). Labai ištikima mugės dalyvė – „Gando“

Iš kairės Aldona Vaicekauskienė ir Kristina Kriūnaitė

Iš Aldonos Vaicekauskienės asmeninio albumo

Mediniuose nameliuose kaip trobeje

iš Marijampolės atstovė, keramikė Alma Kisinieriūtė. Jos dirbiniai per dvidešimt metų nepaseno ir kasmet sulaukia didelio susidomėjimo. Alma kelis kartus atvyko su žiediniu ratu ir demonstravo puodų žiedimą. Visi, kas norėjo, galėjo paimti molio gabalą ir pamėginti žiesti.

Daugelį metų Žolinių mugėje dalyvavo Vytautas Sabataitis iš Kauno su nuostabiais medžio dirbiniais. Jo rankšluostinės, verpstės, lentynėlės, druskinės, karnizai, padėklai gelėms puošia ne vienus namus, o muziejuje sukaupti dirbiniai kaip pavyzdys kitiems meistrams. Mugėje yra pabuvoję tokie meistrai, kaip antai: Saulius Čėsna iš Sangrūdės su senovinėmis tekinimo staklėmis, kryždirbys Romas Blažaitis, kurio kryžiai ir koplytėlės jau paplitę mūsų krašte. Paminėti reikia Onutę Velykienę iš Birštono, kuri atveždavo tautodailės dirbinių iš savo galerijos, medžio drožėją Vitalijų Striuogaitį, Edmundą Akulauską, Romą Bilinską, Andrių Vasiliauską, siuvinėtoją Bronę Surdokiene, lino gaminių siuvėją Zitą Rainienę, Virginiją Sebastinienę ir daugelį kitų. Taip pat tautodailės

klubus „Svirnas“, „Dailius“, „Mūza“, „Kraitė“ ir kitus. Daugelį metų kalvystės amatą demonstravo Juozas Varnelis iš Lazdijų su savo mokiniais.

Per tuos metus daug gražių projektų pavyko įgyvendinti su „Verpstės“ amatų centru (vad. K. Kriūnaitė). Kartu su Žolinių akademijos vadove Danute Kunčiene paruošėme stendą ir pasirodymą apie duoną „Nuo grūdėlio iki stalo“ – su senovinės duonos užminkymu ir kepimu. Kristina Kriūnaitė su Lenkijos lietuvių etninės kultūros draugija paruošė programą ir stendą „Linas vaistas, maistas ir drabužis“, „Lino kelią“, kur demonstruotas visas linų apdirbimo procesas iki drobulės. Ypatingai įdomus projektas buvo „Mes baltai“, kurio metu sukurta ir pademonstruota lininių drabužių kolekcija su senoviniais baltiškais ženklais. Ją kūrė „Verpstės“ klubo menininkės: Janina Jonylienė, Janina Altaravičienė, Edita Rimkienė, Audronė Drigotienė, Kristina Kriūnaitė, skraistes – Birutė Jusaitienė ir Milda Kučinskienė, juostas – Vincutė Bozienė, senovinius papuošalus – tautodailininkas Rimantas Ordinas. Ši kolekcija buvo pademonstruota

„Žaliosios savaitės“ metu Berlyne ir amatų šventėje Briuselyje.

2005 metais „Verpstės“ klubo menininkės kartu su Latvijos kaimo moterų organizacijos menininkėmis, vad. Ivetai Meierei, sukūrė kolekciją „Mes aisčiai“ ir ją pristatė Žolinių šventėje Punske. Kolekcijoje tapytas linas ir šilkas Baltijos jūros ir smėlio motyvais dar kartą priminė apie visų mūsų protėvynę prie Baltijos jūros, aktualias ekologijos problemas, saugant jūros florą ir fauną.

Sunku aprašyti mugės istoriją viename straipsnyje. Juk man teko dirbti apie du dešimtmečius. Sunki buvo pradžia, kai reikėjo mūsų krašto žmones įtikinti dalyvauti, kai reikėjo pagalbos atvykstantiems iš Lietuvos, kad nestovėtų eilėje. Teko įdėti daug pastangų, norint įtikinti eilinius atlaidų prekiautojus, kad jiems tautodailės mugėje ne vieta. Laikui bėgant iškilo kita problema – neįmanoma buvo visų priimti ir suteikti vietą. Tuo labiau kad padaugėjo prekiaujančiųjų maistu (nebūtinai savo gaminiais). Reikėjo ieškoti Punske kitos vietos.

Šiuo metu negalime pasakyti, kad tai tautodailės mugė. Tai prekiaavimas įvairiais gaminiais. Priežasčių reikėtų ieškoti mugės sėkmėje: kad ji įpinta į atlaidus, kad vyksta kiti renginiai, susiję su muge, ir svarbiausia – kad neįmanoma mokestis. Kalbėdama apie mugę, noriu prisiminti ir savo pastangas, kuriant vietas meistrams. Per keletą metų pavyko suorganizuoti medinius namelius, kurie buvo statomi iš atskirų elementų. Jungė juos medinės tvorelės. Gautas lyg atskiras miestelis su gatvelėmis. Kuriant namelius daug pasidarbavo mūsų auksarankis Vaclovas Krakauskas ir Jurgis Vaicekaskas. Pirmuosius namelius jie patys ir sustatydavo, bet laikui bėgant, kai jų daugėjo, į pagalbą atėjo Punsko valsčiaus darbuotojai. Jiems jau sunku buvo sužiūrėti atskirų elementų numerius, tad surakindavo taip, kad laikytųsi.

Atrodė, kad nameliai, pareikalavę daug pastangų ir nemažai lėšų, tar-naus ilgai, bet taip neįvyko...

Jau seniai sudilo dailūs mediniai nameliai, sumažėjo tikrųjų tautodailės meistrų, dar mažiau liko amatų demonstruotojų. Tuo pačiu ir susidomėjimas muge sumažėjo.

Užsiminus apie renginius, susijusius su muge, reikia pristatyti kitas veiklas bažnyčios aikštėje, erdvėse prie muziejaus „Senoji klebonija“, kur specialiai suorganizuotos parodos ir kt.

Labai įspūdingai atrodė XXV mugė. Vyko ne tik prekyba, bet ir retųjų amatų ar rankdarbių demonstravimas. Reikėtų paminėti tąkart atvykusią Danutę Saukaitienę nuo Kalvarijos. Tai nepaprasta pynėja, pinanti iš žolių ir šieno įvairiausius paukščius, angelus ir kitas figūras. Jos ypatingas stendas nuostabiai įsipynė į Žolinių atlaidų mugę. Tąkart labai džiaugėmės artimiausiu kaimynu – Sauliumi Čėsna iš Sangrūdės, kuris atvyko su savo palapine ir senoviniiais medžio apdirbimo, tekinimo įrengimais. Jo darbo vieta buvo pilna smalsuolių, nes netingėjo dalintis sukaupta patirtimi, parodyti, kaip paprastu būdu galima atlikti sudėtingus medžio darbus. Kita tautodailininkė – Odeta Tumėnaitė-Bražienė iš

Utenos demonstravo savo karpinius ir labai džiaugėsi apžiūrėjusi muziejuje mūsų tradicinius karpinius (užuolaidėles). Šiuo metu jos išleistose knygose daugybė tradicinių karpinių. Apsilankymas Punske galbūt davė akstiną tolesniems darbams. Kartu atvyko pynėjas Genadijus Kaminskas, šiaudelių meistrė Irena Eitmanavičienė, mezgėja Daiva Seibutienė. Tais metais dalyvavo ir Čekoniškių verbų seklyčios atstovai su Vilniaus krašto verbomis ir vaistažolėmis. Taip pat pirmą kartą atvyko su nuostabiomis metalo saulutėmis ir kitais dirbiniais kalvis Marijus Stošius iš Šiaulių bei daugelis kitų meistrų.

Jubiliejinėje XXV Žolinių mugėje buvo prašoma atsižvelgti į sąlygas ir pagal galimybes stengtis pademonstruoti savo dirbinio gamybos procesą, nupinti Žolinių vainiką arba paruošti puokštę ir dalyvauti procesijoje. Tautodailininkams pranešta, kad mugės metu Meno komisija rinks: geriausiai apipavidalintą stendą, tinkantį Žolinėms, tradiciškiausią tautodailės dirbinį, patiekalą, paruoštą pagal seniausią receptą, atkurtą seniausią dirbinį, vertins tradicinių tautodailės elementų pritaikymą šiuolaikiniame gyvenime, įdomiausią amato demonstravimą. Meno komisijoje dirbo: Lazdijų kraštotyros muziejaus

direktorė Daina Pledienė, Birštono tautodailės galerijos įkūrėja ir vadovė Onutė Velykienė bei Punsco krašto etnografė, juostų audėja Anastazija Sidarienė. Laureatais tapo: Utenos krašto tautodailininkų klubo „Svirnas“ stendas, kalvio M. Stošiaus metalinė saulutė, S. Valatkevičienės sodas, Žolinčių klubo narės Danutės Kunčienės ir Teresės Valinčienės duonos. Atkurtas seniausias dirbinys – tai Rimanto Ordino iš Veliuonos žalvario apyrankės, segės ir vėriniai. Geriausiai tradicinius tautodailės elementus šiuolaikiniame gyvenime pritaikė Onutė Kujelienė iš Birštono.

DABARTIS

Pirminis mugės tikslas buvo skatinti joje dalyvauti visų pirma mūsų krašto žmones su savo dirbiniais, bet šiuo metu tokių atsiranda nedaug. Netruksta auksarankių, kurie dailiai drožia, kala, mezga, audžia ar siuvinėja, bet su daiktais išsiskirti ir juos parduoti nepažįstamiems ne taip lengva. Bemaž nėra žmonių, kurie gyventų iš dailiųjų amatų. Smagu, kad tokių darbų jau ne vienus metus imasi Elena ir Juozas Grigučiai iš Kampuocių, įkūrę Punske savo salėnėlį „Strelicija“. Iš Punsco apylinkių dar reikėtų paminėti Aliciją Vasilevską iš Pavaiponės kaimo, Kamilą Kopicą iš Zervynų. Kiti mugės dalyviai atvyksta iš Suvalkų, Balstogės, Marijampolės, Kauno, Alytaus ir kitur. Jų darbai susilaukia didelio vietinių žmonių ir turistų iš Lenkijos gilumos bei užsienio susidomėjimo. Mat tokios dirbinių įvairovės nerasime nei Lenkijoje, nei kaimyninėse Vakarų valstybėse. Be to, Lietuvoje (pagal gyventojų skaičių) tautodailininkų yra 10 kartų daugiau negu Lenkijoje. Į kurią pusę pakryps Žolinių mugė – nežinia, bet reikėtų skatinti, kad dalyviai, kurie nemoka jokio mokesčio, pasiruoštų savo amato demonstravimui, žolynais papuoštų stendą. O gal verta sugrįžti ir prie kažkada sėkmingai vykusio aukciono?

2024 metų mugėje

„Terra Jatwezenorum“ metraščio 16-ojo tomo pristatymas

MRF MEDIJŲ
RĖMIMO
FONDAS

JANINA MACUKONIENĖ

Artėjant gruodžiui laukiame vieno iš paskutinių renginių mūsų krašte – istorijos paveldo leidinio pristatymo. Metraštyje „Terra Jatwezenorum“ atsiskleidžia daugelio žmonių, tyrinėjančių jotvingių žemės praeitį ir šiuo metu joje vykstančius procesus, darbo vaisiai. O tie žmonės – tai visų pirma Lietuvos ir mūsų krašto istorikai profesionalai, istorikai mėgėjai, lituanistai ir įvairių kitų sričių specialistai, kuriuos jungia susidomėjimas pietvakarių baltais, jų žemių paveldėtojais ir kuriems neabejingas

mūsų tautos likimas.

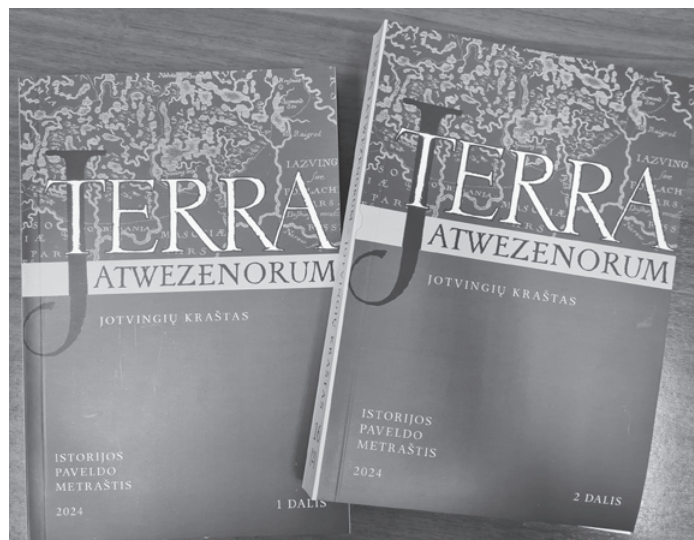
Šiomet renginys vyko gruodžio 7 d. kaip paprastai Punsco valsčiaus svetainėje ir Šlynakiemyje, prie partizanų Jurgio Krikščiūno-Rimvydo ir Vytauto Prabulio-Žaibo žūties vietos. Gausiai susirinkusius dalyvius, garbingus svečius ir straipsnių autorius pasveikino pristatomo leidinio vyriausiasis redaktorius, „Aušros“ leidyklos direktorius Sigitas Birgelis. Jis pažymėjo, kad per šešiolika metų leidinys pateikė daug mokslinės medžiagos, kuri išspausdinta daugiau nei 10 000 puslapių. Paminėjo taip pat garsius metraščio bendradarbius, šiuo metu jau iškeliačiusius į amžinybę: Zigmą Zinkevičių, Algirdą Patacką, Romualdą Ozołą, Mykolą Karčiauską. Išvardijo šių metų dviejose dalyse paskelbtų straipsnių autorius ir supažindino su jų aptariamais medžiagos tematika.

Į naujai išleisto metraščio tomo (dviejų dalių) pristatymą atvyko taip pat neseniai naujai išrinkta Lenkijos lietuvių bendruomenės pirmininkė Irena Gasperavičiūtė. Ji nuoširdžiai pasveikino leidinio autorius ir sumanytojus, pabrėžė, kad jie atlieka labai svarbų darbą mūsų tautai, ypač šio krašto

bendruomenei. Palinkėjo sėkmės tolesniame darbe.

Savo sveikinimus „Terra Jatwezenorum“ autoriams ir leidėjams išsakė taip pat Punsco valsčiaus viršaitis Vytautas Liškauskas. Jis pritarė Bendruomenės pirmininkės mintims ir pasveikino ją laimėjus LLB pirmininkės rinkimus.

Renginį vedė Nijolė Birgelienė. Ji pakvietė pirmiausia mūsų krašto istoriką prof. dr. Bronių Makauską pakalbėti apie „Lietuvių kalbos įteisinimo Seinų diecezijoje problemas iš istorinės perspektyvos“. Tai labai jaudinanti tema ir, deja, aktuali iki šiol, jei ne diecezijoje, tai mūsų lietuviškose parapijose. Profesorius pareiškė savo nuomonę apie vyskupo Antano Baranausko indėlį sprendžiant konfliktus dėl lietuvių kalbos vartojimo Seinų diecezijos parapijose, taip pat apie tais laikais prelatą Antanavičių ar vyskupą Karosą ištikusias problemas.

LGGRTC direktorius Arūnas Bubnys

J. Krikščiūno ir V. Prabulio žūties vietoje Šlynakiemyje gruodžio 7 dieną

Deimantė Aidukaitė, pristatydama savo straipsnį „Lietuvių kalbos rašyba nepriklausomybės priešaušryje“, papasakojo, kiek problemų ir diskusijų buvę nustatant abėcėlę ir vienodas rašybos taisykles visuose Lietuvos regionuose tada, kai dar nebuvo atkurta Lietuvos valstybė. Paminėjo taip pat 1909 m. liepos mėnesį Seinuose vykusį kalbininkų suvažiavimą, kuris turėjo priimti atitinkamus sprendimus šiuo klausimu. Suvažiavimą inicijavo „Šaltinio“ steigėjas kun. Juozas Laukaitis, o jame dalyvavo įžymiausi to meto kalbininkai: Jonas Jablonskis, Jurgis Šlapelis, Kazimieras Būga ir Juozas Balčikonis.

Agnė Karčiauskaitė-Jankauskienė pasakojo apie naujausius jotvingių piliakalnio Eglinėje tyrimus ir pristatė monografiją, kurią parengė archeologai, remdamiesi ilgus metus trukusiais bei pastaraisiais tyrimais, atliktais jau išnaudojant šiuolaikines technologijas. Prelegentė savo pasakojimą iliustravo nuotraukomis, kurios atskleidė, kaip IX amžiuje atrodė Eglinės piliakalnyje stovėjusi pilis ir įtvirtinimai. Galėjome stebėti taip pat daugelio ten surastų artefaktų nuotraukas.

Po pranešimo Punsko viršaitis informavo, kad planuoja Punske

įrengti edukacinį objektą pagal Eglinės piliakalnio maketą. Šiam tikslui jis jau turi paruoštus brėžinius, kuriuos demonstravo renginio dalyviams. Objektas turėtų būti skirtas vaikų mokymuisi ir žaidimui.

Laiku, skirtu pateikti klausimų pranešėjams, Gintautas Šapoka informavo apie naujai išleistą knygą, atskleidžiančią lenkų okupuotose žemėse gyvenusių lietuvių persekiojimą tarpukariu. Tai „Vilniaus Golgota“, kurią jau galima įsigyti, ir V. Martinkėno knyga apie švietimą, kuri bus prieinama po jos pristatymo Vilniuje gruodžio 17 d. Priminė taip pat lenkų šmeižikiškas akcijas dėl arkivyskupo Jurgio Matulaičio tuo metu, kai buvo ruošiamasi jį paskelbti palaimintuoju. Gintaras Skamaročius pranešė, kad kitais metais bus minimas jotvingių kunigaikštis Skomantas. Petras Lukoševičius ragino susidomėti Kreivėnų piliakalniais, kurių keletą išvardijo. Šaulių sąjungos Generolo Vlodo Putvinskio-Putvio klubo vardu pirmininkas Stasys Ignatavičius įteikė padėkas už kilnius ir reikšmingus darbus Sigitui Birgeliui ir Gediminui Kraužliui.

Po kavos ir laisvo pabendraavimo pertraukos buvo pristatytas XXVII knygos mėgėjų draugijos metraštis

ir plačiau papasakota apie šią įdomią draugiją, kurios pirmininkas buvo kunigas ir rašytojas Juozas Tumas-Vaižgantas ir kuri gyvuoja iki šiol, išlaikydama pastovų narių skaičių – 27.

„Aušros“ leidyklos šiemet išleistos knygos „Aštuoni Lietuvos laisvės kovos karžygiai“ sudarytoja Rita Pauliukaitienė ir kiti bendraautoriai trumpai pristatė čia aprašomus Lietuvos didvyrius, pokariu kovojusius partizanus: Juozą Vitkų-Kazimieraitį, Konstantiną Bajerčių-Garibaldį, Juozą Kasperavičių-Visvydą, Vaclovą Voverį-Žaibą, Petrą Bartkų-Žadgailą, Kazimierą Pyplių-Mažytį, Jurgį Krikščiūną-Rimvydą ir Juozą Lukšą-Daumantą.

Po to dauguma renginio dalyvių išsiruošė į Šlynakį, kur Jurgis Krikščiūnas-Rimvydas ir Vytautas Prabulis-Žaibas žuvo priešams apsupus bunkerį, partizanų įsirengtą Juozo Jakimavičiaus miškelyje. Buvo padėtos gėlės, užžiebtos žvakelės prie simbolinio jų kapo, kurį kryžiumi pažymėjo tos žemės savininkas. Prie kito kryžiaus ir žymeklio, ant kurio pateikta trumpa informacija apie žuvusiuosius, sugiedotas Tautos himnas. Apie didvyrių auką kalbėjo LLB pirmininkė Irena Gasperavičiūtė, Sigitas Birgelis, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro vadovas Arūnas Bubnys ir kiti delegacijos nariai. Keletą patriotinių dainų sudainavo ansamblis „Tėviškės aidai“. Jo vadovas Gediminas Kraužlys prisiminė, kad vaikystėje jis, viešėdamas savo mamos Bronės Jakimavičiūtės tėviškėje, matydavo rūkstantį iš partizanų bunkerio dūmelį, tik suaugusieji griežtai uždraudė ten vaikams eiti.

Ypatinga aura supa gražiai medžiais apaugusią pakrantę, kovotojų už Lietuvos laisvę liudytoją.

Metraščio „Terra Jatwezenorum“ leidybą rėmė Medijų rėmimo fondas.

Nauji vėjai Punsko muzikos mokykloje

BOŽENA BOBINIENĖ

*Tęsinys.
Pradžia „Aušros“ 22 nr.*

Punsko muzikos mokyklos direktorė pabrėžia: „O dabar mes, šios meno įstaiogos mokytojai, kartais dirbame, būname čia ištisą savaitę, nes ir savaitgaliais vyksta koncertai, papildomi užsiėmimai. Turi būti abipusis

angažavimasis, pokalbis, informacijos perdavimas. Tiesa, „normalioje“ muzikos mokykloje visa administracinė, organizacinė struktūra turi savo vietą. Tai direktoriaus kabinetas, mokytojų kabinetas, sandėlis, kambarys pokalbiams su mokiniais. O mes turime tik vieną patalpą, kurioje privalome sutilpti visi, su visais reikalais, problemomis ir daiktais.

Nors tai kartais yra iššūkis, bet aš džiaugiuosi, nes viską turiu „po ranka“, tik tiek, kad pritrūksta vietos, – juokiasi Silvija. – Štai kad ir tarybos posėdžio metu susirinko 13 asmenų – tada šis mano kabinetas jau buvo šiek tiek ankštokas. Tačiau kažkaip sutelpame visi.“

Žinoma, tokiais atvejais ateina į galvą mintis, kad būtų smagu turėti nuosavas patalpas. „Dabar glaudžiamės Punsko pagrindinėje mokykloje, kuri dalijasi su mumis savo kabinetais ir svetaine. Bet atskiras mokyklos pastatas – tai dar turbūt tolimesnis ateitis“, – susimąsto direktorė. Kita vertus, bendros patalpos tai ir privalumas, nes būtent dėl to, kad dauguma muzikos mokyklos mokinių yra iš Punsko krašto – jie lanko ir šią pagrindinę mokyklą. „Mes savo auklėtinius sutinkame kiekvieną dieną, – sako mokytoja. – Daug dalykų yra lengviau suderinti. Mokiniai ateina, susitaria papildomai pagroti. Taigi yra ir plusų, ir minusų. Kartais negauname kabineto, kitąsyk vyksta daug renginių, o turime tik vieną bendrą svetainę, tai reikia derinti valandas, kad kiekvienas galėtų ja pasinaudoti. Kabinetų taip pat negalime įrengti tik pagal savo pageidavimus, nes juk juose vyksta pamokos – taigi negalime drumsti ir pagrindinės mokyklos mokytojų darbo vietos tvarkos. Kita vertus, kai mokykla ką nors organizuoja ir jiems prireikia, tarkim, pulto ar suolo – mes mielai skoliname. O kai mums ko prireikia – pagrindinės mokyklos mokytojai

Iš Muzikos mokyklos archyvo

Gitaristų klasė

Mažiausieji muzikantai

ir direkcija skuba pagelbėti. Vieni kitus remiame“, – tikina direktorė.

„Žinoma, kai kurių dalykų „nepersöksim“, kad ir kaip besistengtumėm, – sako mokyklos vadovė, – o kai kurie pasiekiami tik ilgalaikiu, mažų žingsnių darbu. Ir nors iš pradžių gal efektus sunku ir pastebėti, po metų, kelerių jie bus aiškiai matomi. Panašiai ir mokant – iš pradžių tų mažų žingsnelių nematyti, o paskui mokinio ir mokytojo darbas atperkamas konkursų laimėjimais. Taip ir mano, direktorės, atveju – tik po metų ar dvejų pradėjo būti matomi kažkokie darbo rezultatai. Viskam reikia laiko.“

Direktorė prasitaria, kad labai dažnai aplanko savo vizitatorių Olštine. „Nuolat pristatau jam mūsų neeilinės mokyklos padėtį. Tačiau pagrindinės taisyklės, kurių laikomasi, yra visi įstatymai, sukurti valstybinėms mokykloms viena dėstomąja (lenkų) kalba.

Mes esame vienintelė dvikalbė savivaldybės mokykla, kurios veikla yra išskirtinė. Tai sudėtingi dalykai. Bet ar sunkūs? Tiesiog reikia veikti, daryti, nesustoti. Ir viskas“, – baigia savo mintį.

Be abejo, siekiant tikslų, reikia turėti ir ateities viziją. S. Savic-

ka-Roško, pasiryžusi eiti direktorės pareigas, sako tokią viziją turinti nuo pat pradžių. „Ši mokykla yra lenkų ir lietuvių muzikos mokykla, tad ir turėtumėm siekti – gal tai idealizuoju – kad groti kiekvienu instrumentu (akordeonu, smuiku ar visais kitais instrumentais) būtų mokoma ir lenkų, ir lietuvių kalba. Žengėme didelį žingsnį pirmyn, nes šiemet yra pirmieji metai, kai vaikai gali mokytis teorinių muzikos žinių dviem kalbomis, – sako direktorė. – Pažiūrėkit, kiek metų šito buvo siekiama, o tik dabar galima buvo tai įgyvendinti. Bet kad galima būtų tai padaryti, aš turėjau atkakliai rašyti raštus pačiam ministrui, kad šis Lenkijos meno švietimo įstatai leistų įgyvendinti tokią išimtį. Galiausiai pavyko ministrą įtikinti, bet prašymus pradėjome teikti prieš daugiau kaip 2 metus. Ir šiemet mes jau galime dėstyti lietuvių kalba, tačiau valstybinį egzaminą moksleiviai ir taip privalės laikyti lenkų kalba, todėl jie ir turi įsisavinti visą terminologiją tiek lietuvių, tiek lenkų kalba.“

(Bus daugiau)

Vienas paskutinių sėkmingų konkursų Cechanovece, kur buvo grojama piemenėlių instrumentais. Jame dalyvavo ne tik mokyklos mokiniai, bet ir jų mokytojai bei tėvai, visi laimėję prizines vietas ir pagyrimus

Valgome kaip Radvilos, arba kaip išsikepti meduolių

MRF MEDIJŲ
RĖMIMO
FONDAS

JURGITA STANKAUSKAITĖ

Artėjant šventiškiausiai ir laukiamiausiai metų šventei visada susimąstau, apie ką parašyti „Aušros“ skaitytojams, kurie jau ruošiasi Kalėdoms. Vieni sako, kad dar per anksti kurstyti šventinę nuotaiką, o kiti blizgančios eglės puošimo idėjomis pradeda gyventi jau lapkritį. „Ir nieko tu čia, žmogau, nepakeisi!“ Net ir nesistenkime ko nors keisti, nes jeigu pokyčių procesas vyksta, kišdamas pagali į ratus greičiau pats susižalosi. Apie ką tokiu laiku norėtų paskaityti Lenkijos lietuviai, kai mokykloje skubama iki švenčių parašyti visus svarbiausius rašinius, užbaigti paruoštą programą, išmokti kalėdinei programėlei skirtus tekstus, eilėraščius ir dainas, ištikrinti namų darbais užrašytus sąsiuvinčius... kai Suvalkuose dirbantys lietuviai kas dieną vos prašvitus skuba į darbą, privalo įgyvendinti visus šių metų projektus, aptarnauti klientų antplūdį, išklausti kiekvieno skundus arba atsakyti į nusibodusius klausimus, spėti susitikti su visais bendradarbiavimo ryšiais susaistytais verslininkais... kai ūkininkai kas dieną murdosi keisto oro sąlygose, projektų užbaigimo terminuose ir apskritai nusimetę sunkų ir drėgną apsiaustą mintyse nagrinėja tolesnio ūkininkavimo planus, nes „metai sunkūs, derlius nedidelis, viskas brangsta, o gyvulus mažiau nesuvalgo – *kap edė, tep eda*“. Apie ką rašyti šiems žmonėms, kurie šiandien labai viskuo rūpinasi, daug jaudinasi,

kartais iš piktumo visam pasauliui nenori net į rankas žurnalo paimti, nes gyvenimo kokybė, paremta šalies ekonominėmis problemomis, yra svarbesnė už mūsų, lietuvių, problemas? Jeigu jau įžengėm į laukimo laikotarpį, užuodžiam šventinio stalo skonius, kodėl gi kažko neparašius apie maistą? Valgome visi, o neretai dauguma mėgsta skaniai pavalgyti, todėl pagalvoju, kad maisto tema šiuo metu yra pati tinkamiausia.

Labai dažnai advento metu mūsų namai gana anksti prakvimpa meduoliais. Šiandien jau nieko nestebina jų gamyba, bet visai neseniai, o gal prieš kokius dvidešimt metų, mamos stebėdavosi mūsų užsidegimu gaminti *amerikoniškus pyragucus*. Anuomet kalbėta, kad meduolių mada braunasi į mūsų tradicinių saldžiųjų

kepinių receptų sąsiuvinčius ir, jeigu leisime, tai išstums močiučių keptamus skanėstus. Ar mūsų mamos sakė tiesą? Joms atrodė, kad taip, nes trūko žinių apie meduolių kepimo tradiciją praeitų šimtmečių Lietuvoje (ir ne tik). Gera perskaityti, meduolis, tai nėra užjūrio šalių *išmislas*, matytas tik per televiziją. Tačiau akyčiau panagrinėjus mūsų mamų šventinio stalo patiekalus matyti, jog irgi nėra taip viskas tradiciška, kaip joms atrodo. Silkė su svogūnais, keptas karpis, silkė pataluose, kisielius, *lazankos*, apelsinai ir pan. Tyrėjų teigimu, žuvis imta kepti ne taip seniai. Panašiai buvę ir su silke. Kisielius irgi neprimena tokio, kokį virdavo XX a. pr. Nueiti į parduotuvę ir nusipirkti pakelį krakmolo, dažiklių bei kitų koncentratų ir priedų mišinio?

Tai net neprimena avižinio kisieliaus šešėlio. O egzotiniai vaisiai tikra naujiena. „Apeiginiai valgiai būdavo gaminami iš daržovių, grūdų, sėklų, riešutų, vaisių, uogų, grybų ir kitų miško gėrybių su dilgėlių, kanapių arba sėmenų aliejumi. Būtent šio laikotarpio valgiai yra patys sveikiausi“, – teigė Vincentas Sakas, nepriklausomas mitybos ekspertas Lietuvoje. Senieji Lietuvos valstiečiai akis išpūstų pamatę mūsų Kūčių stalą. „Šiandien ant lietuviško Kūčių stalo galime rasti įvairių egzotiškų vaisių ir daržovių, žuvų ar net gyvų austrių – visa tai per Kūčias valgydavo Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės didikai jau prieš šimtus metų, bet toks maistas buvo tolimesnėje paprastam valstiečiui, kuris šventinį stalą ruošdavo iš to, ką užsiaugindavo pats arba galėdavo rasti gamtoje.“ Argi ne mes patys šiandien vietoj karpio (arba šalia karpio) renkames lašišą? Juk kažkada ant mūsų tradicinio stalo atkeliavo tokia žuvies rūšis, kokia buvo prieinama. Būtent tokiu būdu „prilipo“ prie tradicijos. Jeigu dabar turime platesnį pasirinkimą, o mūsų gomuriai priprato prie kitokių mitybos ritualų, tai ar labai nusidėsime, gyvendami anų laikų Radvilų pasirinkimo galimybėmis?

Grįžkime prie meduolių. Iš vaikystės galime prisiminti tik medaus pyragą, kuris dažnai būdavo kepamas įvairių švenčių progomis. Žinoma, jo receptas labai nutolęs nuo senovinio medaus pyrago ingredientų ir formos, tačiau gerai pasistengus būtų galima sakyti, kad mamos kepa stipriai sumodernintą medaus pyragą. Taigi, mamos, jūs irgi dalyvaujate pokyčių procese, net jeigu ir to neįsisąmoninate, griežtai įsikandusios teiginį, kad meduolis tai užsienietiškas bevertis sausas pyragaitis. Anot istorikės Gitos Šapranauškaitės ir tautinio paveldo meistrės dr. Rasos Bertašiūtės (kasmet rengiančios meduolių kepimo pamokas Lietuvos liaudies buities muziejuje

Rumšiškėse), meduoliai tai vienas seniausių kepinų pasaulyje, kadangi medų žmonės rinko visais laikais ir jį vartodavo kepinams pagardinti. Pirmieji meduoliai priminė paprastus paplotėlius su raugu iš medaus, rupių miltų, prieskonių ir riebalų. Juos gamino jau senovės graikai ir egiptiečiai, o pirmą kartą jie paminėti 350 m. prieš Kristų. Į Europą atkeliavo XI a. Konkrečios datos, kada tokius meduolius imta kepti Lietuvoje, rašytiniuose šaltiniuose nėra, bet kad juos kepė, tai tikrai aišku. Lietuviai nuo amžių gerbė bites, valgė jų nuostabiai skanų suneštą medų, kuriuo gardino patiekalus. „Jau XVI a. Didžiųjų Lietuvos kunigaikščių rūmų inventorinėse knygos surašyti iš užsienio atgabenti skanėstai: razinos, migdolai, cinamonas, gvazdikėliai, muskatai. Puotoms meduoliai kepti su ruginiais miltais ir rytietiškais prieskoniais. Ir dabar Valdovų rūmuose galima apžiūrėti XVI a. molinių glazūruotų kepinų formelių šukes, kuriomis iš teslos buvo išspaudžiami arba jose kepami meduoliai“ (informacija gauta iš Lietuvos etnografinio muziejaus puslapio). O įdomiausia yra tai, kad meduolius lietuviai kepdavo ištisus metus, prekiaudavo jais mugėse, taip pelnydamiesi pinigėlių šeimai išlaikyti. Anot Rasos, meduolius Kalėdų laikotarpiu gausiai kepdavo dvaruose, kad užtektų ne tik visai šeimai, bet dar ir kumečiams bei jų vaikams išdalinti,

padovanoti kaip kalėdinę dovaną. Lietuvos šaltiniuose išlikę yra XIX a. pabaigoje užrašytų meduolių receptų arba prieškarinėje „Didžiosios šeiminkės knygoje“.

Įdomumo dėlei galima pridurti dar vieną faktą, kad, šalia meduolių, populiariau būdavo kepti pyragus *medauninkus*. Ar ir jūsų namuose nuskambėdavo šis pavadinimas? Neabejoju, kad taip. Tik galbūt šiek tiek kitaip skambėjo mamos lūpose – *medaunynkas*. Jeigu vis dar mūsų lietuviškos virtuvės mėgėjai neįsitikino, kad meduoliai gali būti skanūs ir ne tokie kieti, kaip gali atrodyti, verta pabandyti juos kepti pagal senuosius receptus, kur tešla yra brandinama ne kelias valandas, o kelias savaites. Ar tikrai tešla per tiek laiko nesuges? Nesuges, nes joje didelis medaus kiekis, o medus, kaip žinia, nuo seno vartojamas kaip natūralus „konservantas“. Nepaprastai svarbu, kad, be gerų ir kokybiškų produktų, meduoliai būtų kepami lydint geroms mintims, pasakojo minėtoji Rasa. Jeigu jau nuspręsimė, kad tikrai verta išsikepti šventinių pyragėlių, nepagalėkime laiko juos išpuošti miltelinio cukraus, kiaušinių baltymų ir citrinų sulčių glajumi. Geriausia šiuo malonumu leiskime pasidžiaugti vaikams. O paskui ilgai meduolių nelaikykime ir valgykime, kiek širdis geidžia, nes „taupyti meduolių, kaip ir taupyti šypsenų, meilės ar geros nuotaikos, tikrai neverta“.

GERBIAMI PRENUMERATORIAI!

*Nebūkite abejingi –
prenumeruokite „Aušrą“, „Suvalkietį“ ir „Aušrelę“!*

Galima atvykti į redakciją Punske
arba Lenkijos lietuvių draugijos būstinę Seinuose
ar užsiprenumeruoti pavedimu į banko sąskaitą
(numeris pateikiamas paskutiniame žurnalo viršelyje),
nurodant, už kurį leidinį mokama.

Pristavonių kaimo šeimininkų būrelis

RASA ŽUKAUSKIENĖ

Šiame „Aušros“ numeryje noriu supažindinti su Pristavonių kaimo šeimininkų būreliu, apie kurį tikriausiai ne kartą esate girdėję. Mat jo šeimininkės ne viename konkurse Lenkijoje šauniai atstovavo mūsų kraštui. Sužinosite apie būrelį, jo tikslus ir konkursus, kuriuose jis dalyvavo. Būrelis tikrai turi kuo didžiulis. Trumpam nusielsim į tikro skonio pasaulį su trupinėliu azarto.

Pristavonių kaimo šeimininkų būrelis įsteigtas 2018 metais, jame 13 narių. Būreliui vadovauja Vida Marcinkevičienė. Kaime yra daug jaunų, veiklių, besidominčių maisto gaminių tobulinimu šeimininkų, kurioms

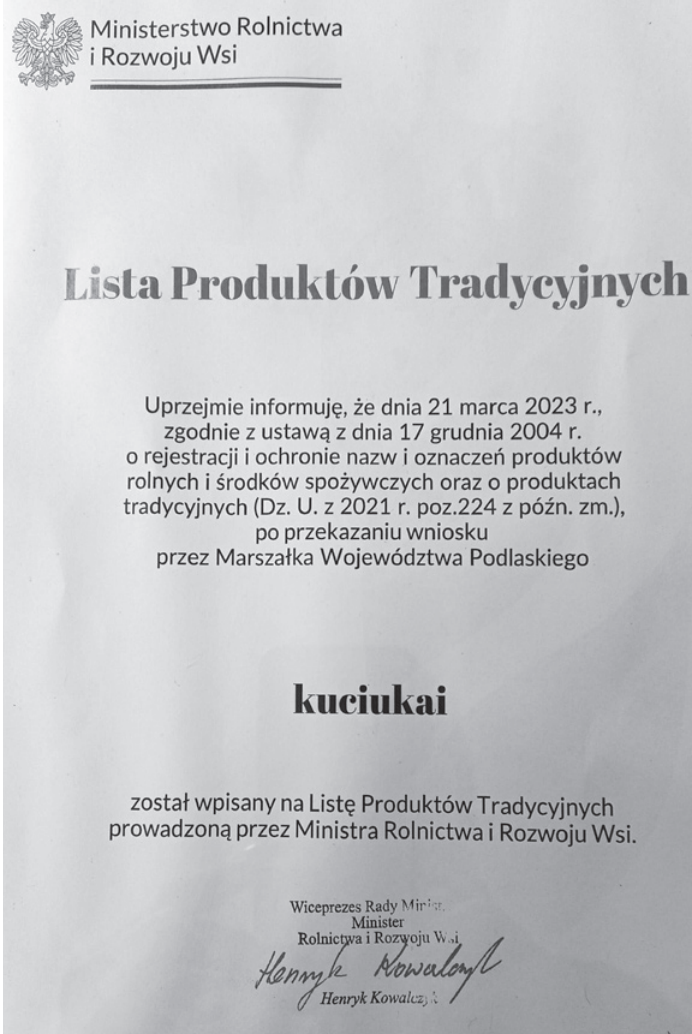
kilo mintis susiburti ir dalintis savo bei dar gyvenančių močiukių tradiciniais, senoviniais receptais. Didelė paskata buvo ir tai, kad būrelis gavo valstybės finansavimą.

Valsčiaus pastangomis kaimo moterų veiklai mokykloje pritaikytas mažasis koridorius, dabar vadinas kaimo svetaine. Svetainėje moterys, gavus lėšų, įsirengė virtuvę bei patalpas kaimo žmonių suėjimams. Veiklos pradžioje, dalyvaudamos kulinarijos konkursuose, tautinius drabužius skolindavo iš Punsco lietuvių kultūros namų. Tada joms kilo mintis pasisiūti vienodus rūbus. Dėl audinių ir projektų konsultavo etnografe Aldona Vaicekauskienė, o siuvo

Punsco siuvėja Mažena. Prijuostes išaudė mūsų krašto audėjos. Rūbai moterims patinka, jie labai gražūs, pasiūti pagal šio krašto aprangos tradicijas. Pristavonių kaimo moterys, pasipuošusios šiais tautiniais drabužiais, Punsco bažnyčios procesijoje neša Marijos figūrą, Žolinių atlaiduose, taip pat apskrities derlinėse – derlinių vainiką. Šeimininkės randa laiko dalyvauti įvairiuose kultūriniuose renginiuose. Joms rūpi kaimo bendras vaizdas, taigi prižiūri ir tvarko pakelių kryžius, senąsias kaimo kapinaites ir organizuoja kasmet pavasarį šiuokšlių rinkimo tatką. Visuose darbuose moterims talkina jų vyrai bei vaikai.

„Regionų mūšio“ finalas Gniezne 2024 m.

2022 metų gruodį Pristavonių kaimo svetainėje vyko saldžių kalėdinių patiekalų ruošimo mokymas. Dalyvavo kaimo šeiminkinių būrelio moterys, Punsco valsčiaus viršaitis Vytautas Liškauskas, Palenkės regioninių produktų centro atstovai bei aplinkinių kaimų šeiminkinių būrelių atstovės. Kūčiukai buvo vienas pagrindinių valgių. Šis renginys – tai pastangos kūčiukus įtraukti į tradicinių produktų sąrašą.

2023 m. gegužės 30 d. Pristavonių kaimo šeiminkinių būrelis dalyvavo konferencijoje Žemės ūkio muziejuje Cechanovece (Ciechanowiec), kur buvo pristatyti penki Palenkės vaivadijos produktai, įrašyti į kulinarijos paveldą, tarp jų ir Pristavonių šeiminkinių kūčiukai.

11 d. šeiminkinių būrelis dalyvavo konkurse „Saldieji regionų skoniai“ vietovėje Turośl Kościelna ir laimėjo II vietą už skruzdėlyną. Šis pirmas laimėjimas turbūt suteikė pasitikėjimo ir drąsos bei paskatino dalyvauti kituose konkursuose. O jų per penkerius metus būta tikrai nemažai.

2019 m. gruodžio 10 d. šeiminkinės dalyvavo vaivadijos kulinarijos konkurse „Tradiciinis Kūčių stalas“. Konkursą organizavo Palenkės vaivadijos maršalkos įstaigos Žemės ūkio departamentas, o jis vyko vietovėje Skrybičė (Skrybicz) netoli Balstogės. Galutiniame etape atrinkti 32 dalyviai, tarp jų ir Pristavonys. Šio kaimo moterų paruošti patiekalai buvo: kūčiukai su aguonpieniu, „slidzikai“, kūčia, karpis drebučiuose,

Šeiminkinės turėjo garbės dalyvauti „Duokim garo!“ laidos filmavime mūsų krašte. Kaimo moterys ruošė tradicinį, senovinį šio krašto patiekalą – statinėje raugintų kopūstų galvų salotas su bulvių koše, pagardinta spirgučiais. Filmuota gražioje Teresės ir Dariaus Radzevičių sodyboje, senovinėje virtuvėje, kuri įrengta lauko pastogėje. Laida buvo transliuojama 2024 m. sausio 21 d.

APIE KONKURSUS

Pristavonių kaimo šeiminkinės Punsco valsčių garsina dalyvavamos daugelyje konkursų. Jos yra laimėjusios ne vieną apdovanojimą.

2019 m. rugsėjo

„salamokas“, silkė su keptais obuoliais, bulvės su lupenomis ir silkų bei grybų įdaru, burokėlių salotos, grūdai, džiovintų vaisių kompotas, vynuogių ir spanguolių kisielius, naminė duona, čiorelių arbata, žolelių trauktinė, trispalvė želė mandarino žievelėje. Šeiminkinių stalas buvo padengtas balta linine staltiese su tautine juosta ir kaimo pavadinimu. Ant jo stovėjo žvakė, kryželis ir buvo padėti kalėdačiai. Maistas patiekiamas keraminiuose induose. Komisija atrinkė dėmesį į valgius bei stalo papuošimą su lietuviškais motyvais. Ji Pristavonims skyrė IV vietą.

2020 m. vasario 20 d. Palenkės vaivadijos konkurse „Regiono augaliniai patiekalai“ Pristavonių šeiminkinėms augalinio patiekalo kategorijoje skirta I vieta. Konkursas vyko Operos ir filharmonijos teatre Balstogėje. Reikėjo pristatyti pasninko augalinį bei saldų patiekalus. Pristavonių šeiminkinės nusprendė išvirti bulves su lupenomis, kurias įdarė lęšiais, pupomis, troškintomis daržovėmis bei skrudintomis saulėgrąžų sėklomis. Patiekalą pabarstė kanapių ir linų sėklomis, susmulkintais džiovintais čioreliais, pašlakstė linų aliejumi. Mūsų šeiminkinių saldus patiekalas buvo morkų pyragas.

2022 m. balandžio 13 d. velykinių papuošalų konkurse, kurį organizavo Palenkės vaivadija, nugalėtoju vėl tapo Pristavonių kaimo šeiminkinių būrelis, pateikęs tradicinį velykinį karpinį – užuolaidėlę. Konkursui pateikta per 90 darbų. Geriausi buvo apdovanoti prizais ir padėkomis. Apdovanojimo ceremonija vyko Palenkės liaudies kultūros muziejuje.

2022 m. rugsėjo 11 d. kaimo šeiminkinių būrelių festivalyje, kuris vyko Palenkės liaudies kultūros muziejuje po atviru dangumi, Pristavonių šeiminkinės kategorijoje „Tradiciinė apranga“ laimėjo I vietą. Komisija vertino aprangos originalumą, derančius aksesuarus (pvz., batus, galvos apdangalus, papuošalus) ir kt.

Šiame festivalyje joms taip pat skirta II vieta kategorijoje „Rudeninis troškiny“ už troškinį iš mėsos, daržovių, grybų (voveraičių). O kategorijoje „Stendo papuošimas“ atiteko III vieta už liaudiškai papuoštą stendą su austomis staltiesėmis ir kilimais, gyvomis gėlėmis, daržovėmis, gėlių bei linų vainikėliais, molio keramika.

Pristavonių būrelio šeiminkės trejus metus iš eilės dalyvavo kulinarijos konkurse „Regionų mūšis“, kurio yra trys etapai – apskrities, vaivadijos ir Lenkijos mastu.

2022 m. birželio 18 d. Krasnapolyje vykusiame kaimo šeiminkinių būrelių konkurso „Regionų mūšis“ pirmajame etape Pristavonių moterys tapo nugalėtojomis. Jos pateikė patiekalą „Kleckynė“. „Kleckynė“ – tai tradiciški virti „kleckucai“ iš tarkuotų bulvių su spirgintais lašiniais ir svogūnais. Šis patiekalas labai patiko komisijai.

Tuo pačiu Pristavonių šeiminkės pateko į antrąjį etapą. Vaivadijos konkurse, vykusiame 2022 m. spalio 23 d. vietovėje Rudka, dalyvavo 13 kaimo šeiminkinių būrelių iš Palenkės vaivadijos. Pristavonių būreliui

už patiekalą „Kleckynė“ ši kartą skirta III vieta.

2023 m. liepos 9 d. Punske vyko smagi kulinarijos šventė „Regionų mūšis“. Joje dalyvavo 11 kaimo šeiminkinių būrelių. Kasmet organizuojamame konkurse puikiai pasirodė Pristavonių (I vieta), Vaitakiemio (II vieta) ir Klevų (III vieta) kaimų šeiminkės. Vertinimo komisiją pakerėjo Pristavonių šeiminkinių „Džukų smakalas“ (avienos sultinys).

2023 m. rugpjūčio 20 d. Januve (Janów) šeiminkinių būreliai varžėsi dėl pirmosios vietos Palenkės vaivadijoje ir teisės dalyvauti kitame „Regionų mūšio“ etape. Šioje smagioje kulinarijos šventėje dalyvavo 10 būrelių, anksčiau laimėjusių konkursą savo apskrityje. Seinų apskričiai antrus metus iš eilės atstovavo šaunios Pristavonių kaimo šeiminkės su „Džukų smakalu“. Kaip paprastai moterys žavėjo lankytojus patiekalais, savitais stalo indais bei puošyba, taip pat gražiais tautiniais drabužiais. Pristavonys prizinės vietos nelaimėjo, bet parsivežė naujų patirčių bei įspūdžių.

2024-aisiais antrus metus iš eilės „Regionų mūšio“ pirmasis etapas vyko Punske. Ši kulinarijos šventė Punsko mokyklos aikštėje šurmuliavo liepos 14 dieną. I vietą už patiekalą „Žąsienos šūpinys“ laimėjo Pristavonių dalyvės. II vieta atiteko Žagarių šeiminkėms už patiekalą „Lynas grietinėlėje“, o III – Mackovos Rudos (Maćkowa Ruda) „Maćkowianki“ būrelio dalyvėms už „Brolio Barnabo koldūnus“. Vaitakiemio kaimo šeiminkinių būreliui už įdarytus kopūstų suktinukus raugintų kopūstų lapuose atiteko pagyrimo raštas.

Vėliau talentingos Pristavonių kaimo šeiminkės su tuo pačiu patiekalu dalyvavo Palenkės pusfinalyje. Jis vyko Hainuvkoje rugsėjo 15 d. Kaimo šeiminkinių patiekalus vertinusiai komisijai užduotis nebuvo lengva, nes Palenkės vaivadija daugiatautė ir daugiakultūrė. Jai teko ragauti daug įdomių ir įvairių skonių patiekalų. Labai smagu, kad komisiją labiausiai pakerėjo žąsienos šūpinys. Už jį Pristavonių būreliui skirta I vieta.

2024 m. rugsėjo 22 d. Gniezno Šv. Adalberto aikštėje Lenkijos kaimo šeiminkinių būreliai (iš viso 16 – po vieną iš kiekvienos vaivadijos) varžėsi finale dėl geriausio regioninio patiekalo. Konkurse dalyvavo ir Palenkės vaivadijos konkursą nugalėtojos – Pristavonių kaimo šeiminkės. Finale jos komisijai pateikė žąsienos šūpinį, už kurį gavo pagyrimą. Tai moterims buvo didžiulė patirtis, tuo pačiu Pristavonių kaimo, taip pat lietuviško Punsko valsčiaus reklama kitų vaivadijų gyventojams.

Išvyka į Gniezną buvo tikrai įsimintina. Moterys pasikvietė muzikantą Romą Batvinską, kuris pajavairino mūsų krašto pristatymą prie stendo. Jis grojo lietuvių liaudies melodijas. Praeiviai domėjosi, pristodavo nustebinti, darė nuotraukas ir filmavo. Atsirado ir tokių, kurie pritardavo lietuviškoms dainoms ir

Iš Pristavonių būrelio archyvo

Mokymas „Saldūs kalėdiniai patiekalai“ Pristavonių svetainėje

„Regionų mūšio“ vaivadijos etapas Januve 2023 m.

mielai sukosi šokio sukuryje. Ši jaudulio, džiaugsmo, pasididžiavimo kupina diena visoms dalyvėms ilgai išliks atminty.

Pristavonių kaimo šeimininkės 2023 metais dar dalyvavo konkurse „Lenkijos virtuvė“, į kurio antrąjį etapą patekti reikėjo pereiti atranką nuotoliniu būdu. 2023 m. birželio 4 d. Lomžoje vykusiame renginyje dalyvavo 29 Palenkės vaivadijos šeimininkių būreliai. Pristavonių moterys vaivadijos kulinarijos konkurse laimėjo I vietą. Tuo pačiu pateko į finalą. Jos komisijai pateikė sultinį su avienos kukulaičiais ir „Lubella“ makaronais bei bulvinius prėskučius su grietinės ir kepinų svogūnų padažu. „Lubella“ makaronus reikėjo pavartoti gaminant šventinius šeimos pietus – toks buvo konkurso reikalavimas. Vertinimo komisija kreipė dėmesį į patiekalų originalumą, ar jie buvo perduodami iš kartos į kartą, jų skonį ir išvaizdą. Mūsų šeimininkių stalas buvo padengtas linine staltiese, papuoštas lauko gėlėmis ir audiniais su lietuviškais motyvais. Maistas buvo patiektas

tradiciniuose moliniuose induose. Stalo išvaizda ir šeimininkių tautiniai drabužiai sužavėjo komisiją.

Konkurso „Lenkijos virtuvė“ finalas vyko 2023 m. rugsėjo 30 d. Varšuvos nacionaliniame stadione, kur susirinko šeimininkių būreliai iš visų vaivadijų. Konkurso motyvas

buvo šeimos pietūs ir su jais susijusios tradicijos. Pristavonių moterys prizinės vietos nelaimėjo.

Kitas labai svarbus konkursas – „Mūsų kulinarijos paveldas“. Jo regioninis finalas vyko 2024 m. rugpjūčio 23 d. Tikocine. Šio renginio tikslas – išsaugoti senus patikrintus receptus. Taip pat stengiamasi kaupti žinias apie unikalius regioninius patiekalus, sudarančius krašto kulinarijos paveldą, kurie yra gaminami mažose įmonėse, agroturizmo ūkiuose ar kaimo šeimininkių būreliuose. Seni receptai ir gebėjimas paruošti vietos virtuvės patiekalus – tai ypatingas, neapčiuopiamas kiekvieno krašto turtas. Minėtam konkursui šiemet per 80 produktų paruošė ir pristatė daugiau kaip 60 gamintojų. Iš Punsco krašto buvo keletas atstovų. Unikalius produktus ir patiekalus, tarp kitko, pateikė Pristavonių kaimo šeimininkių būrelis. Produkto kategorijos daržovių subkategorijoje jam skirta I vieta už raugintus dzūkų kopūstus, o grūdų produktų subkategorijoje – pagyrimo raštas už kūčiukus.

Pristavonių kaimo šeimininkių būrelio dalyvės turi daug pareigų

„Regionų mūšio“ pirmasis etapas Punske 2023 m.

Babilono sodai. Bendros išvykos 2024 m. rugpjūtį akimirka

savo ūkiuose, todėl reikia derinti darbą ūkyje ir pareigas ruošiantis konkursams bei į juos vykstant. Ne kartą reikėjo keltis vidurnaktį, ruošti konkursinius patiekalus ir paryčiais išvykti į reikiamą miestą. Kiekvienam konkursui reikėdavo kruopščiai ruoštis, būdavo ir jaudulio, kad viskas pavyktų. Teko atstovauti ir apskričiai, ir vaivadijai. Tai didelė garbė, bet ir pareiga, atsakomybė. Laimėjimai ir piniginės dovanos vis skatino tobulėti ir dalyvauti konkursuose, garsinant lietuvišką Punsco valsčių. Pristavonių kaimo šeimininkių būrelio moterys dėkoja Punsco valsčiaus viršaičiui ir sekretoriui, kad visada jas suprato, patardavo ir padėdavo organizuoti išvykas į konkursus.

Pristavonių šeimininkės – darbščios bitutės. Kiekvienas konkursas suteikia joms naujų patirčių, pažinčių bei prisiminimų. Mums belieka didžiulis tokiomis šauniomis moterimis. Linkime Pristavonių būreliui dar daug laimėjimų konkursuose, nesibaigiančios energijos kurti naujus receptus, bet ir nepamiršti tradicinės senolių virtuvės.

Nuoširdžiai dėkojame Marytei Balytaitei ir Vidai Marcinkevičienei už pateiktą informaciją apie būrelio veiklą ir nuotraukas.

Nuostabios Pristavonių šeimininkės pasidalijo receptu skanaus Kūčių patiekalo, kuris buvo nukeliavęs su jomis į konkursus.

Bulvės, įdarytos silkėmis ir grybais

BULVĖS, ĮDARYTOS SILKĖMIS IR GRYBAIS

8 virtos bulvės su lupenomis

4 vnt. sūdytos silkų filė

300 g pievagrybių

3 svogūnai

linų aliejus

Prieskoniai: druska, pipirai, mairūnas, kanapių sėklos

Bulves pasūdykite ir išvirkite su lupenomis. Pravėsusias perpjaukite pusiau ir išskobkite jų vidų, palikdami daugumą pusės centimetro storio sienelės. Labai patogu jas skobti melionų šaukšteliu arba kitu nedideliu šaukštuku. Skobkite atsargiai, kad nepažeistumėte bulvių odelių.

Keptuvėje ant trupučio aliejaus pakepinkite smulkiai supjaustytus svogūnus iki gražios auksinės spalvos. Sudėkite nuvalytus ir pasmulkintus pievagrybius ir pakepkite, kol skystis nuo grybų nugaruos. Pagal skonį pagardinkite druska, pipirais bei mairūnu. Pravėsinkite. Supjaustykite smulkiai silkes ir sumaišykite su grybais ir svogūnais. Paragaukite, ar patinka skonis. Jeigu norisi aštresnio, drąsiai pakoreguokite. Bulvių puseles pakepinkite ant linų aliejaus.

Gautu įdaru dosniai pripildykite išskobtas bulvių puseles ir apibarstykite kanapių sėklomis. Skanaus!

Lietuvos žiniasklaida

MRF
MEDIJŲ RĖMIMO FONDAS

2024 11 29–12 11

Daugiausiai dėmesio žiniasklaida skyrė vis dar po parlamento rinkimų tebesprendžiamiems valdiškiems reikalams, šįkart – Vyriausybės vadovo skyrimui ir ministrų paieškom. Pretendentai susitinka su Prezidentu, jis po pokalbio nusprendžia, ar žmogus tinkamas dirbti Vyriausybėje.

Per Gitano Nausėdos filtrą neperejo du kandidatai, todėl Prezidento dekretu patvirtintoje Vyriausybėje nėra aplinkos ministro ir Teisingumo ministerijos vadovo. Beje, abi šios pozicijos priklauso Remigijaus Žemaitaičio vadovaujamai „Nemuno aušrai“ (NA). Šalies vadovo palankumo sulaukė tik „aušriečių“ siūlytas kandidatas į žemės ūkio ministrus.

Tačiau, kaip rašė portalas lrt.lt, Seimo konservatorių frakcija inicijavo kreipimąsi į Konstitucinį Teismą, kuriuo prašoma įvertinti, ar Prezidento sprendimas tvirtinti ne visos sudėties Vyriausybę neprieštarauja Konstitucijai.

Ko gero, įdomesnė ir labiau intriguojanti naujiena žiniasklaidoje – dienraščio „Lietuvos rytas“ užsakyto visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų centro „Vilmorus“ lapkričio viduryje atliktos pirmosios po parlamento rinkimų apklausos rezultatai. O jie, anot „Lietuvos ryto“, „akivaizdus ženklas V. Blinkievičiūtei ir reakcija į R. Žemaitaitį“.

Apklausoje respondentų klausta, už ką jie balsuotų, jeigu Seimo rinkimai įvyktų dabar. Nors dalies rinkėjų ir politologų „nelabai“ vertinama NA ir jos antisemitizmu apkaltintas vadovas R. Žemaitaitis, anot dienraščio, „linksniojama net kaip pavojinga politinė jėga, bet rinkėjai šios partijos, atrodo, dar nenurašė“. Kad rinktųsi NA, sakė 14,2 proc. apklausos dalyvių. Beveik tiek pat (14,97 proc.)

rinkėjų NA savo balsus skyrė ir balsuodami spalio 13-ąją per Seimo rinkimus daugiamandatėje apygardoje. Dabar toks rezultatas NA leido labai tvirtai užimti antrąją vietą tarp partijų ir trečiojoje vietoje esantį Liberalų sąjūdį lenkti net 5 proc. „Tačiau bene labiausiai nustebino Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų įvertinimas. <...> už konservatorius dabar balsuotų vos 8,1 proc. piliečių, tuo metu Seimo rinkimų daugiamandatėje apygardoje dešinieji buvo surinkę net 18 proc. rinkėjų balsų ir pagal šį rodiklį nusileido tik socialdemokratams“, – analizuodamas apklausos rezultatus rašė dienraštis.

Rinkėjai nenusisuko ir nuo NA vado R. Žemaitaičio. Jis tarp respondentų ir palankiai, ir nepalankiai įvertintas maždaug vienodai – apie 40 proc., ir visuomenės veikėjų sąrašė yra ketvirtas.

Nueinančios Vyriausybės vadovė Ingrida Šimonytė sąrašė aštunta, ją teigiamai vertino tik apie 28 proc. respondentų. Kažkada ji reitinguose nusileisdavo tik Prezidentui.

Kaip ir prognozavo ne vienas politologas, labiausiai krito Socialdemokratų partijos (LSDP) vadovės ir savo pažadų tapti premjere neįvykdžiusios Vilijos Blinkievičiūtės populiarumas. Rugsėjo viduryje ji buvo antroje vietoje po G. Nausėdos ir palankiai ją vertino beveik 48 proc. apklaustųjų, o paskutinėje apklausoje ji atsidūrė šeštoje vietoje su 33 proc. palaikymu.

„Partijos rinkėjai nenubaudė, o V. Blinkievičiūtė – nubaudė. Šitas smūgis jai galėtų būti palyginamas su tokiais rinkėjų smūgiais, kokius patyrė Eligijus Masiulis, kuris buvo vienas populiariausių politikų, Rolandas Paksas apkaltos metu, Artūras Zuokas... V. Blinkievičiūtė yra ketvirtas atvejys, kai per trumpą laiką gali-

ma taip nukristi. Bent jau iš to, ką aš prisimenu“, – žiniasklaidai socdemų vadovės kritimą komentavo „Vilmorus“ vadovas Vladas Gaidys.

„Rinkėjų sprigtas V. Blinkievičiūtei netrukus gali virsti didžiuliu galvos skausmu“, – prognozavo portalas lrytas.lt. „Ar ženkliai smukęs partijos pirmininkės reitingas galėtų siųsti socialdemokratams neigiamų signalų, verčiančių kelti klausimus dėl LSDP vedlės lyderystės? „Tai sudėtinga situacija. Viena vertus – taip, pats signalas yra pakankamai rimtas ir turbūt reikėtų gerokai paieškoti, kada paskutinį kartą V. Blinkievičiūtė turėjo neigiamą pasitikėjimo reitingą. Bet žiūrint iš partijos perspektyvų, o ar yra jiems iš ko rinktis? Jie šiuo metu neturi labai jau aiškiai visuomenėje palankiai vertinamų alternatyvų, tai tiesiog nebūtų kuo pakeisti“, – svarstė politologas Vytauto Didžiojo universiteto docentas Ignas Kalpokas.“

Tačiau, anot žiniasklaidos, naujoji socialdemokratų žvaigždė premjeras G. Paluckas kritusių V. Blinkievičiūtės reitingų nesureikšmino. Nieko baisaus kritus populiarumui nematė ir kiti socialdemokratai: Algirdas Sysas („Politika yra kalneliai. Pakyli, nusileidi“), Juozas Olekas („Mes jai dėkingi už pasiektą rezultatą, ji vis tiek yra pakankamai aukštai“). O partietė Rasa Budbergytė portalui lrytas.lt sakė, kad „jai (V. Blinkievičiūtei – red. past.) nelengva matyti, kad kai kurie žmonės ja nusivylę, bet <...> ji yra tvirta politikė, atgaus visuomenės pasitikėjimą <...>“.

<...> Manau, kad socialdemokratai dabar turi puikią galimybę darbais įrodyti, ar tas reitingas, kuris yra pademonstruotas šiais dienais, ir V. Blinkievičiūtės reitingas, kuris turėtų augti

toliau, atlieps visuomenės lūkesčius“.

Kaip rašė dienraštis „Kauno diena“, paklaustas, ar mano, kad partijos lyderės V. Blinkevičiūtės atsisakymas imtis Vyriausybės vairo galėjo lemti stipriai kritusį palankų jos vertinimą, G. Paluckas teigė, jog tai turi spręsti politologai. „Reitingų apskritai nesu-reikšminu – būna aukštesni, būna žemesni. Jų kritimo ir kilimo priežastis turėtų aiškinti, matyt, politologai. Tai jų paskirtis, jų misija. <...> Mes esame politikai praktikai ir stengiamės daryti tuos darbus, kuriems žmonės išrinko“, – tikino jis.

Beje, pats G. Paluckas atsidūrė penktoje reitingų lentelės vietoje. Turint omenyje, kad rugsėjo mėnesį jis apskritai nebuvo minimas apklausose, tai visai neblogas rezultatas. Tiesa, visa teisybė, kaip visuomenė vertina G. Palucką ir jo ministrų kabinetą, paaiškės vėliau, kai pasibaigs „medaus mėnuo“ ir rinkėjai norės matyti rezultatus. O jie dažniausiai žmonėms atrodo ne tai, kas žadėta. Tada apklausose prasideda skrydis žemyn.

12 milijardų dolerių (11,4 mlrd. eurų) – oho, kokie pinigai. O jei kažkas gviesiasi tiek paimti iš tavo turimų 34 mlrd. eurų... Dar liūdniau, kad tie milijardai – konsoliduotas valstybės biudžetas, o valstybė – Lietuva... Į tokią grėsmingą situaciją šalį kol kas tik teoriškai bando įtraukti Baltarusija. Mat 2022 m. sausį Lietuvos Vyriausybė dėl to, kad neatitinka šalies saugumo interesų, iki 2023-ųjų pabaigos turėjusią galioti sutartį tarp „Lietuvos geležinkelių“ ir kalio trąšų gamintojo „Belaruskalij“ nutraukė ir tranzitas į Klaipėdos uostą nuo tų metų vasario 1 d. buvo sustabdytas.

Iki tol krovinių vežimo geležinkeliais įmonė „LTG Cargo“ per metus perveždavo apie 10 mln. tonų „Belaruskalij“ trąšų už maždaug 60 mln. eurų.

„Belaruskalij“ yra valstybinė Baltarusijos įmonė, todėl jos gaunamas nemažas pelnas papildydavo Aleksandro Lukašenkos režimo kišenę. A. Lukašenkai neteisėtai laimėjus

2024 m. lapkričio 7 d., sulaukęs 71 metų,
į amžinybę iškeliavo
A. A. VITAS STANISLOVAS BARTNYKAS
iš Bubelių.

*Kapų tyla ir juoda žemelė
amžinajam poilsui priglaudė
mūsų mylimą vyrą, tėvelį ir senelį...*

Nuoširdžiai dėkojame giminėms, kaimynams ir artimiesiems už maldas, aukas, gėles ir paguodos žodžius. Labai ačiū Ernestui už giesmes, rožinį ir palydėjimą į kapus.

Liudintys žmona ir vaikai su šeimomis

2020 m. prezidento rinkimus, į kalėjimus pasodinus daug savo oponentų, nutupdžius į Vilnių skridusį keleivinį lėktuvą, sankcijomis siekta bent jau nefinansuoti Baltarusijos valdžios.

Kaip rašė portalas kauno.diena.lt, Baltarusijos ieškinys prieš Lietuvą tarptautiniam arbitražui pateiktas dėl esą neteisėtų veiksmų, pažeidus bendrovės, kaip užsienio investuotojos, teises, saugomas Lietuvos ir Baltarusijos vyriausybių susitarimu dėl investicijų skatinimo ir apsaugos.

Anot portalo lrt.lt, mūsų Susisieki-mo ministerija pranešė, jog Lietuva nesutinka su visais pateiktais kaltinimais ir savo argumentus pateiks arbitražui. Pasak jos, sankcijas „Belaruskalij“ atžvilgiu įvedė Europos Sąjunga (ES) bendru jos narių sutarimu, o Lietuva šias sankcijas įgyvendina, jos galioja šiuo metu bei turi poveikį. Lietuvos teismai yra atmetę „Belaruskalij“ skundus ir konstatavę, kad šalies institucijų sprendimai buvo teisėti. Ieškinį, kuriame sankcijos buvo ginčijamos, yra atmetęs ir ES Bendrasis Teismas.

Lrt.lt šaltinių žiniomis, Lietuvos pusė vertina, kad reikalaujama atlyginti 12 mlrd. dolerių dydžio žalą įmonė „Belaruskalij“ siekia išgąsdinti, nes keičiantis valdžioms atsiveria galimybė priversti Lietuvą sėstis prie derybų stalo arba siekti susitarimo arbitraže. Šaltinių nuomone, pagrį-

dinis „Belaruskalij“ tikslas yra ne tiek žalos atlyginimas, kiek visiškas sankcijų atšaukimas – esą to siekiama visais lygmenimis bei visomis priemonėmis.

Tuo metu advokatų profesinės bendrijos „Marsus“ advokatas Rapolas Kasparavičius teigė, kad 12 mlrd. dolerių Lietuvos biudžetui yra reikšminga suma. „Teoriniu atveju, jei ir priteistų tokią sumą, kuo aš nelabai tikėčiau, tai, aišku, būtų reikšminga. Bet tokio pobūdžio bylose ieškovai stengiasi kaip įmanoma labiau išpūsti ieškinio sumą vien dėl to, kad jei arbitražo teismas nuspręstų priteisti 50 ar 30 procentų sumos, kad tai vis tiek būtų reikšminga suma. Nes labai retai tarptautiniai arbitražai priteisia visą sumą, labai dažnai ji apkarpo-ma ir ieškovo advokatai tą supranta, todėl stengiasi kaip įmanoma sumą išpūsti“, – kalbėjo teisininkas.

Paklaustas, kodėl „Belaruskalij“ bando per arbitražą pašokdinti Lietuvą, nors sankcijas įmonei taiko visa ES, R. Kasparavičius portalui lrt.lt teigė, kad Lietuvos valstybės įsipareigojimai įtvirtinti dvišalėje tarptautinėje sutartyje, kuri pasirašyta 1999 m. Ši sutartis reiškia Lietuvos įsipareigojimus Baltarusijai ir Baltarusijos – Lietuvai. Tai, kad Lietuva 2004 m. įstojo į ES, niekaip nekeičia Lietuvos įsipareigojimo Baltarusijai ir Baltarusijos – Lietuvai.